

De afsluitboete bestaat niet

***Waarom gasverlaters zonder kosten
van hun vaste lasten af komen***

Bram Bos, 19 mei 2020, versie 1.03
met een naschrift d.d. 13 december 2023 (H14)

De afsluitboete bestaat niet

Waarom gasverlaters zonder kosten van hun vaste lasten af komen

Duizenden mensen die geen gas meer gebruiken in hun huis (gasverlaters) werden de afgelopen jaren geconfronteerd met de 'afsluitboete' van de netbeheerders: de schijnbare verplichting om een fors bedrag te moeten betalen voor verwijdering van de aansluiting, als je geen gas meer nodig hebt.

Deze gasverlaters hoeven echter niet te betalen voor verwijdering van de gasaansluiting, als ze daar geen opdracht toe geven. Ze staan in hun recht als ze alleen het contract met hun leverancier (en die met de netbeheerder) opzeggen. En dan betalen ze ook geen vaste lasten meer.

Netbeheerders proberen die mensen echter op een suggestieve manier tot een opdracht te verleiden, omdat ze anders geen enkele reden hebben om de kosten van de door hen gewenste verwijdering van de aansluiting in rekening te kunnen brengen.

In deze bundel lees je waarom, en worden de argumenten van een groep van meer dan tweehonderd gasverlaters op Tweakers gepresenteerd. Zij kwamen met die argumenten de afgelopen vier jaar zonder kosten van hun vaste lasten voor gas af.

Inhoudsopgave

1	Het zal wel zo horen...	5
1.1	Zal het wel zo moeten?	5
1.2	De truc van de netbeheerders	6
1.3	Nuts-bedrijven worden <i>nuts</i>	6
1.4	Bundeling	6
1.5	Dankwoord & verantwoording	7
2	Samenvatting	8
3	De Aansluit- en Transportovereenkomst: het virtuele contract tussen de afnemer en de netbeheerder..	10
3.1	Achtergrond	10
3.2	De ATO is een merkwaardig soort 'virtuele' overeenkomst	11
3.3	De ATO en bijbehorende AV regelen de juridische relatie	12
3.4	Fysieke gasaansluiting schept op zichzelf geen verplichtingen	13
3.5	De ATO kan eenzijdig worden opgezegd	13
3.6	Tegelijk met de leveringsovereenkomst eindigt ook de ATO	15
3.7	Als de ATO is beëindigd is er geen juridische relatie meer	15
4	Artikel 5.3 als de <i>boobytrap</i> van de netbeheerders	16
4.1	Artikel 5 van de Algemene Voorwaarden	16
4.2	Het argument van de netbeheerders	17
4.3	Het argument van de netbeheerders ontleed	17
4.4	Conclusie	18
5	De Tarieencode Gas ontcijferd	19
5.1	Introductie	19
5.2	De Tarieencode Gas	19
5.3	Artikel 2.9.2 (voorheen: artikel 2.5.1.12) van de Tarieencode Gas	20
5.4	De Gaswet: de wettelijke context	22
5.5	Conclusie	24
6	Huurders en de gasaansluiting	25
6.1	Huurders kunnen ook gasverlaten	25
6.2	Beschikken: beslissen over, of gebruik maken van?	25
6.3	Gebruik of ATO bepalen niet wie de aangeslotene is	26
6.4	Huurders klem?	26
6.5	Huurders vrij!	27
7	Nieuwe bewoners en de gasaansluiting	28
8	Gasverlaters met een slotje	30
8.1	Het slotje voor en na 2019	30
8.2	Twaalf maanden later	30
8.3	Conclusie	31
9	Nut, noodzaak en afwenteling bij verwijdering van de gasaansluiting	32
9.1	Nut en noodzaak	32
9.2	Overwegingen bij nut en noodzaak	33
9.3	Afwenteling	35
9.4	Conclusie	36
10	Fifty-fifty: de 'reddingsboei' van Wiebes (en de netbeheerders)	37
10.1	De motie Van der Lee	37
10.2	Het voorstel van de netbeheerders	37
10.3	De ACM zegt nee	38
10.4	Het amendement Van der Lee	38
10.5	Fifty-fifty: verwijdering op verzoek van de aangeslotene	39
10.6	De motie Van der Lee als reddingsboei	41
11	Consumentenbescherming	44
11.1	Voorwaarden die het opzeggen van de overeenkomst wezenlijk beperken	44
11.2	Voorwaarden die niet bekend waren toen de overeenkomst werd gesloten	45
11.3	Voorwaarden die onduidelijk zijn, of voor meerdere uitleg vatbaar	46
11.4	Voorwaarden tot het betalen van een geldbedrag bij beëindiging van de overeenkomst	46
11.5	Conclusie	47
12	Auteur & copyrights	48
12.1	Contact	48
12.2	Creative Commons licentie	48
13	Bijlage: de Tweakers-route	49

14 Naschrift 2023.....	50
14.1 Ontwikkelde jurisprudentie	50
14.2 Nieuwe regeling: ‘gratis’ verwijdering van de gasaansluiting	51
14.3 De Tweakers-route wordt de hoofdroute	51

1 Het zal wel zo horen...

Lichtvoetig schrijft netbeheerder Stedin het op een [speciale webpagina](#):

“Gaaf u aardgasvrij wonen? Dan heeft u uw gasaansluiting niet meer nodig. Wij verwijderen dan de gasleiding. ... Dit nieuwe beleid is samen met de andere netbeheerders vastgesteld.”¹

‘Niets aan de hand’, denk je dan als gasverlater²: ‘die gasaansluiting heb ik inderdaad niet meer nodig, dus kom hem maar weghalen.’ Dat opgeruimde gevoel verdwijnt al snel, als blijkt dat je netbeheerder een opdracht van je verlangt om de gasaansluiting te verwijderen. Een opdracht die bij Stedin vervolgens een rekening van bijna 800 euro oplevert, als je in laagbouw woont.

Als je echter je energieleverancier belt om je gascontract op te zeggen, krijg je ook daar te horen dat dat niet zomaar gaat. Zolang er nog een ‘actieve aansluiting’ is, móet er ook een leveringscontract voor gas zijn. De energieleverancier adviseert je dan ook om de netbeheerder opdracht te geven om de aansluiting af te sluiten of te verwijderen, en dan terug te komen.

Wat een domper. Denk je je beste beentje voor te zetten door je huis te verduurzamen en van het aardgas af te gaan, moet je nog eens 800 euro aftikken om iets kwijt te raken dat je niet meer nodig hebt. Maar zoals Jules de Corte al zong: *‘Het zal wel zo horen, en het zal wel zo moeten.’*

Misschien spuw je nog je gal op het forum van *Kassa!* of *Radar*, waag je het nog om een boze brief te sturen aan je favoriete Tweede Kamerlid, of haal je de regionale krant met een zoveelste artikel over deze ‘afsluitboete’. Onveranderlijk zal de om commentaar gevraagde woordvoerder van de netbeheerder stellen dat die kosten nu eenmaal gemaakt moeten worden, dat de gasverlater die kosten veroorzaakt en daarom ook moet betalen, en dat de politiek aan zet is als het anders moet. De netbeheerders mogen niet eens iets anders: ze zouden wettelijk zelfs verplicht zijn om af te sluiten of te verwijderen.

En de politiek trékt zich dat aan. Stelt kamervragen, schrijft moties en amendementen. En allemaal vanuit het aangenomen vertrekpunt dat betalen voor verwijdering van de gasaansluiting onafwendbaar hoort bij ‘aardgasvrij’ of ‘gasloos’ wonen. *‘Het zal wel zo horen, en het zal wel zo moeten.’*

1.1 Zal het wel zo moeten?

Al in 2016 vraagt een stel voorlopers op de technologie-website Tweakers zich af of die afsluitboete van (destijds alleen) Liander wel terecht is. Onder illustere *nicknames* als Speedy-Andre, cyberstalker, Neographikal en Betonzicht worden ervaringen uitgewisseld in het speciale, maar tamelijk onzichtbare [topic Gas de deur uit, gratis of toch niet?](#)³. Deze Tweakers ontdekken, dat het eigenlijk heel simpel is: zeg je leveringscontract voor gas op en doe verder niets. Geen opdracht, dus ook geen grondslag voor een factuur. Liander komt in de beginjaren (2016-2017) dan alsnog op eigen initiatief en kosteloos de gasaansluiting verzegelen. De Tweakers zijn van hun vaste lasten voor gas af zonder een stuiver te betalen.

Deze *Tweakers-route*, zoals ik hem maar noem, lijkt lang een trucje van een kleine club deugnieten die een obscuur geitenpaadje tussen de regels door heeft gevonden. Maar het clubje wordt allengs groter, van een tiental in 2016 tot meer dan tweehonderd, nu in 2020. Nog steeds lachwekkend weinig, gezien de duizenden particulieren in Nederland die inmiddels per jaar van het gas af gaan. Genoeg echter, om op basis van de collectieve kennis en ervaring steeds beter te achterhalen wat er nu eigenlijk aan de hand is. Waarom suggereren de netbeheerders altijd dat je opdracht moet geven tot verwijdering, maar zeggen ze nooit letterlijk dát je dat verplicht bent? Waarom laten ze die tientallen, zo niet honderden mensen uiteindelijk ongemoeid als ze het spel weigerden mee te spelen? En waarom gaan de netbeheerders nooit in discussie op argumenten?

¹ <https://www.stedin.net/aansluiting/verwijderen>

² Met ‘gasverlater’ duid ik in deze bundel iedereen aan (vrouwen en mannen) die geen gas meer gebruiken in hun huis.

³ https://gathering.tweakers.net/forum/list_messages/1709785

Het antwoord is mij, na 2½ jaar betrokkenheid bij dit onderwerp als één van die Tweakers, wel duidelijk. De Tweakers-route is geen trucje, het zijn de nétbeheerders die systematisch een collectieve truc uitvoeren, bij gebrek aan een echte, wettelijke onderbouwing.

1.2 De truc van de netbeheerders

Netbeheerders creëren in hun communicatie de vanzelfsprekendheid dat ‘aardgasvrij wonen’ gelijk staat aan ‘een woning zonder gasaansluiting’. Zie bijvoorbeeld het citaat van Stedin aan het begin van dit stuk: *‘Gaat u aardgasvrij wonen? Dan heeft u uw gasaansluiting niet meer nodig. Wij verwijderen dan de gasleiding.’*

Als gasverlater heb je die aansluiting weliswaar niet nodig, maar die zit je meestal ook niet in de weg. Waar je vanaf wilt, zijn de vaste lasten, niet de fysieke aansluiting. De netbeheerders blijven daarvoor verantwoordelijk en willen er daarom wel graag vanaf. Er is alleen geen grond waarop ze de klant een rekening mogen sturen voor het weghalen van de aansluiting als ze dat op hun initiatief komen doen. Daarom proberen netbeheerders je tot een aparte opdracht te verleiden via www.mijnaansluiting.nl. Dan hebben ze alsnog een geldige reden om je een factuur te versturen. Maar tot zo’n opdracht ben je ook niet verplicht.

1.3 Nuts-bedrijven worden nuts

Het voorgaande klinkt natuurlijk te gek voor woorden. Regionale netbeheerders met een vitale maatschappelijke taak, met een monopoliepositie zelfs, van oorsprong *nutsbedrijven* en nog steeds in publieke handen van gemeenten en provincies, die de zaak belazeren? Gasverlatende voorlopers systematisch een rad voor ogen draaien? Die Tweakers zijn *nuts*...

De gasverlatende Tweakers hebben echter hun huiswerk gedaan. In de afgelopen vier jaar is deze kwestie in meer dan 13.000 posts ontleed. Over talloze individuele interacties met energieleveranciers, netbeheerders en soms ook incassobureaus. Tientallen Tweakers hebben nauwgezet hun correspondentie bijgehouden in zogenoemde ‘dossiers’. Informatie, argumenten en teksten zijn uitgewisseld, gekopieerd en aangescherpt. Voor iedereen inzichtelijk, ook voor de netbeheerders, die op de achtergrond daadwerkelijk meelesen maar nooit participeren.

Deze groep heeft met elkaar een zelfgemaakte cursus energie- en consumentenrecht doorgemaakt. En ontdekt dat de regels van toen niet hebben voorzien in de transitie naar een aardgasvrije samenleving. De netbeheerders improviseren zich een weg vooruit, nu opeens talloze mensen geen behoefte meer hebben aan een gasaansluiting. Maar erkennen doen ze dat niet: publiekelijk blijven ze volhouden dat deze kwestie van meet af aan goed is geregeld en ze volledig in hun recht staan. Maar ondertussen laten ze bijna tweehonderd Tweakers ongemoeid ⁴ die de afgelopen jaren niet in hun verhaal zijn meegaan.

1.4 Bundeling

Een topic (onderwerp) in Tweakers is geschikt voor het delen van kennis en ervaring, maar minder geschikt voor een systematisch overzicht. Met deze bundel wil ik de kennis en argumenten die in de loop der jaren zijn opgebouwd in dat topic systematisch bijeenbrengen en toegankelijk maken voor derden. Dat lijkt me nuttig, want deze kwestie is een complex vraagstuk op het snijvlak van energierecht, privaatrecht, publiekrecht en consumentenrecht. Het zou mooi zijn als ik anderen de tijd bespaar die mede-Tweakers en ik in dit onderwerp hebben geïnvesteerd. Daarbij hoort natuurlijk een vette *disclaimer*: ik noch de andere betrokken Tweakers zijn professioneel juridisch geschoold. Enig ‘gezag’ ontleen we vooral aan de kwaliteit van de argumenten, niet aan onze titel.

De structuur van deze bundel is als volgt. Ik begin met een basaal juridisch argument van onszelf (de ATO en artikel 3.6 AV) en ga dan in op de twee terugkerende argumenten van de netbeheerders (artikel 5.3 AV en artikel 2.9.2 van de Tarievencode Gas). Vervolgens behandel ik de betekenis daarvan voor enkele specifieke groepen gasverlaters (huurders, verhuizers, en gasverlaters met een slotje van voor 2019). Daarna ga ik in op de niet-juridische argumenten van de netbeheerders (nut en noodzaak, c.q. afwenteling). Vervolgens duik ik in de betekenis van het zg. 50/50 voorstel van kamerlid Tom van der Lee (GL). Ik besluit met een hoofdstuk over consumentenbeschermende regelgeving. De meeste hoofdstukken verschenen overigens al eerder op het genoemde Tweakers-topic.

⁴ Zie voor een overzicht: https://gathering.tweakers.net/forum/list_message/60323356#60323356

1.5 Dankwoord & verantwoording

Het materiaal in deze bundel is de weerslag van een collectieve zoektocht met bijdragen van veel verschillende mensen. Tweakers, die de moed hebben gehad om zich niet zomaar neer te leggen bij het verhaal van de netbeheerders, en die daadwerkelijk de dialoog met hen hebben gezocht. Tweakers, die de bluf en de dreigementen van incassobureaus en deurwaarders hebben doorstaan. En degenen die de moeite hebben genomen om hun ervaringen systematisch en publiek te delen in hun 'dossier'. Speciale vermelding verdienen degenen die het topic door de jaren heen gaande hebben gehouden, zoals Speedy-Andre, onetime, Ivow85 en Stoofie, en zij die zich met hen ingezet hebben voor twee procedures bij de kantonrechter (Dingspiel 1 en 2): Erwinned, Jitta, ZuinigeRijder, niekovk, overwinteraar, Hans299, Ennas, hjpool, stefshon en Carpjes.

Een conceptversie van deze bundel is van waardevol en kritisch commentaar voorzien door Gertien Smits, Hans Muijderman, Niek van Kouteren, Rick Everaerts, Rien Boone en Eric de Haan. Als enig auteur zijn resterende fouten en omissies in deze bundel mij volledig aan te rekenen.

2 Samenvatting

Gasverlaters die van hun vaste lasten voor gas af willen, zijn niet verplicht om de netbeheerder opdracht te geven tot het verwijderen van de gasaansluiting. Met het opzeggen van hun gasleveringscontract zeggen ze automatisch de Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) met de netbeheerder op. Normaal gesproken is na tien werkdagen die ATO beëindigd (artikel 3.6 Algemene Voorwaarden - AV). De grondslag voor het in rekening brengen van de vaste lasten vervalt daarmee ook. *(Zie verder hoofdstuk 3: De Aansluit- en Transportovereenkomst: het virtuele contract tussen de afnemer en de netbeheerder)*

Juridisch gezien is de gasaansluiting het eigendom en de verantwoordelijkheid van de netbeheerder. De gasverlater kan en moet de netbeheerder wel gelegenheid geven om op initiatief van de laatste de aansluiting weg te halen. De kosten daarvan zijn dan voor de netbeheerder.

De twee veelgebruikte argumenten van netbeheerders waarom de gasverlater ook zou moeten betalen, als die geen opdracht tot verwijdering heeft gegeven, treffen geen doel, en wel hierom:

1. Met het eindigen van de ATO vervallen ook de Algemene Voorwaarden (AV) die daarbij horen. Een beroep op artikel 5.3b uit die AV om kosten van verwijdering in rekening te brengen is dus sowieso niet mogelijk na beëindiging van de ATO. Bovendien zou het gelijkstellen van een rechtmatige opzegging van de ATO op grond van artikel 3.6 aan het 'handelen of nalaten' in artikel 5.3b neerkomen op een juridische *boobytrap*, die de gasverlater niet had kunnen voorzien. *(Zie verder Hoofdstuk 4: Artikel 5.3 als de boobytrap van de netbeheerders)*

2. De Tarievenscode Gas (TCG) is een geformaliseerde gedragscode die alleen de netbeheerders bindt. De netbeheerders suggereren dat artikel 2.9.2 een verplichting tot betaling door de voormalig aangeslotene formuleert. Dit artikel beschrijft echter alleen maar hoe de netbeheerders afsluiting of verwijdering in rekening moeten brengen, in het geval dat ze dat kunnen doen. Bovendien veronderstelt dat artikel een voorafgaande offerte, en dus een opdracht. Het kader voor die Tarievenscode Gas wordt bovendien gevormd door de Gaswet, die verwijdering van de aansluiting alleen tot taak van de netbeheerders rekent indien de aangeslotene daarom verzoekt. *(Zie verder Hoofdstuk 5: De Tarievenscode Gas ontcijferd)*

Gasverlaters kunnen dus zonder verdere kosten van hun vaste lasten voor gas af. Dat geldt voor eigenaar-bewoners, maar ook voor huurders, die niet zelf kunnen 'beschikken' (in de zin van beslissen) over de gasaansluiting. *(Zie verder Hoofdstuk 6: Huurders en de gasaansluiting)*

Verhuizers naar een woning waar vanaf dat moment nooit gas wordt gebruikt hoeven zeker niet te betalen voor verwijdering van de gasaansluiting. Dat wordt zelfs erkend door de netbeheerders, tenminste als je ze er zelf op wijst. *(Zie verder Hoofdstuk 7: Nieuwe bewoners en de gasaansluiting)*

Gasverlaters met een slotje op de meter zijn ook niet te verplichten tot het betalen voor verwijdering op initiatief van de netbeheerder, tenzij ze daar eerder uitdrukkelijk mee hebben ingestemd bij het plaatsen van dat slotje. *(Zie verder Hoofdstuk 8: Gasverlaters met een slotje)*

Los van de vraag wie er juridisch gesproken moet betalen voor verwijdering van de gasaansluiting, zijn er ook serieuze kanttekeningen te plaatsen bij nut en noodzaak van individuele verwijdering van de gasaansluiting, en zijn er in het licht van de energietransitie naar aardgasvrije wijken alternatieven denkbaar die maatschappelijk en individueel veel minder kosten. Indien de netbeheerder desondanks aansluitingen op eigen initiatief verwijdert gaat dat ten koste van zijn operationele winst, en niet van de resterende aangeslotenen, zoals de netbeheerders nog weleens beweren. *(Zie verder Hoofdstuk 9: Nut, noodzaak en afwenteling bij verwijdering van de gasaansluiting)*

De poging van de Tweede Kamer om de helft van de kosten van de verwijdering van de aansluiting bij de overige netgebruikers te leggen, dient in het licht van het bovenstaande vooral als reddingsboei voor de netbeheerders. Via het 50/50 voorstel van Van der Lee worden de kosten voor de netbeheerders van het door

henzelf gekozen beleid stapsgewijs gesocialiseerd. *(Zie verder Hoofdstuk 10: Fifty-fifty: de ‘reddingsboei’ van Wiebes (en de netbeheerders))*

Los van de Algemene Voorwaarden of de Tarievenscode Gas verzet ook Europese en nationale regelgeving die zich richt op bescherming van consumenten zich tegen een onverwachte rekening van onbekende hoogte bij beëindiging van de overeenkomst met de netbeheerder. Deze dwingende consumentenbeschermende regelgeving gaat voor op welke privaatrechtelijke afspraken dan ook in de ATO. *(Zie verder Hoofdstuk 11: Consumentenbescherming)*

Er is dus geen grond voor de veelbesproken ‘afsluitboete’ voor gasverlaters. Die ‘boete’ is slechts het resultaat van systematische suggestieve communicatie door de netbeheerders. *De afsluitboete bestaat niet.*

3 De Aansluit- en Transportovereenkomst: het virtuele contract tussen de afnemer en de netbeheerder

In dit artikel ga ik na wat de relatie is tussen de gasverlater en de netbeheerder, als er geen leveringscontract meer is, maar nog wel een gasaansluiting die gebruikt zou kunnen worden. De zogenoemde *Aansluit- en Transportovereenkomst* (ATO) geeft als enige de juridische relatie vorm tussen de afnemer (de consument) en de netbeheerder. De ATO kan eenzijdig opgezegd worden door de afnemer. Als de ATO tien werkdagen na opzegging is beëindigd is er geen juridische relatie meer tussen de voormalige afnemer en de netbeheerder. Vanaf dat moment zijn de afnemer noch de netbeheerder nog gebonden aan de afspraken in de ATO of de bijbehorende Algemene Voorwaarden.

3.1 Achtergrond

Voorafgaand aan de liberalisering van de energiemarkt had je als afnemer van elektriciteit en gas te maken met één energiebedrijf, dat zorgde voor het onderhoud van de infrastructuur én voor de productie en levering van energie. Dat waren klassieke 'nutsbedrijven', in publiek eigendom. Vanaf 1998 werd de energiemarkt in Nederland stapsgewijs geliberaliseerd, op grond van Europese wetgeving. In 2004 was de liberalisering helemaal doorgevoerd. Belangrijke doelstelling van die liberalisering was om meer concurrentie mogelijk te maken, zodat consumenten lagere prijzen zouden betalen voor energie. Door deze ontwikkeling kun je sinds 2004 kiezen uit een ruim aanbod van energieleveranciers. Het is voor sommige mensen een sport om elk jaar over te stappen om weer een leuke welkomstbonus te pakken.

Bij de liberalisering is echter een scherp wettelijk onderscheid gemaakt tussen energieproductie en -levering aan de ene kant (vrije concurrentie) en aanleg en onderhoud van en transport over het energienetwerk aan de andere. Die laatste zijn de taak van landelijke en regionale netbeheerders. Zij hebben een gereguleerde monopolie-positie. Landelijk zijn dit Tennet en Gasunie Transport Services (GTS). Regionaal zijn dit Liander, Enexis, Stedin, Enduris, Westland Infra, Coteq en Rendo.

Als afnemer heb je alleen (indirect) te maken met de regionale netbeheerders: zij zijn de juridische en economische eigenaar van de aansluitingen in je huis, tot en met de meters. Zij zijn wettelijk verantwoordelijk ([Gaswet art. 10](#), [Elektriciteitswet 1998 art. 16.1](#)) voor de veiligheid van de aansluitingen.

De relatie tussen de afnemers en die netbeheerders is indirect, als gevolg van de invoering van het zogenoemde 'Leveranciersmodel' in 2013. De energieleverancier voert sinds 2013 namens de netbeheerders de administratie over de aansluiting en over de af te dragen energiebelasting. De periodieke kosten van de netbeheerder voor transport, onderhoud en meterhuur worden daardoor sinds 2013 niet meer door de netbeheerder bij de afnemer in rekening gebracht, maar door de energieleverancier. Consumenten krijgen maar één energierekening met de kosten van de afgenomen energie, het vastrecht voor de aansluitingen en de heffingen door de overheid. Voor eenmalige kosten, zoals de aanleg, wijziging of verwijdering van een aansluiting moet je wél aparte afspraken maken met de netbeheerder. Daar speelt de energieleverancier geen rol in.

Het 'leveranciersmodel' was bedoeld om het eenvoudiger te maken voor de gemiddelde afnemer. Geen meerdere rekeningen over 'dezelfde' energie, maar één duidelijk overzicht. Het leveranciersmodel maakt de netbeheerders echter ook tamelijk onzichtbaar voor de gemiddelde consument. Alleen bij storingen en lekkages zal de consument direct contact met de netbeheerder moeten opnemen.

In het licht van klimaatverandering, en het beleid van de Nederlandse overheid om af te stappen van aardgas, gaan er steeds meer mensen op andere manieren hun huizen verwarmen, koken, en warm water maken voor bijvoorbeeld de douche. Inmiddels gaat het al over vele duizenden huishoudens per jaar, maar dat aantal zal snel (moeten) groeien naar honderdduizenden per jaar. De voorlopende 'gasverlaters' hebben geen gas meer nodig, en draaien de gaskraan dicht. De fysieke gasaansluiting en gasmeter zitten er dan echter nog steeds.

De gasverlater heeft natuurlijk vaak al veel geïnvesteerd in het verduurzamen van haar huis en ziet geen noodzaak nog langer te betalen voor een gasaansluiting die definitief niet meer gebruikt wordt. De gasverlater zegt dus haar gasleveringscontract op bij haar energieleverancier, in de veronderstelling dan van alle kosten af te zijn. Dat gaat niet altijd zonder slag of stoot. Sommige energieleveranciers weigeren die opzegging in eerste instantie uit te voeren, omdat er (in hun jargon) nog een ‘actieve aansluiting’ is; een aansluiting waarover gas kan worden getransporteerd en geleverd. In die situatie zou, als de gebruiker gas zou gaan gebruiken, de netbeheerder gas gaan leveren, waarvoor door de klant niet betaald zou worden bij gebrek aan een leveringscontract bij een energieleverancier. En dat is de netbeheerder verboden op grond van artikelen [10d](#) en [43.1](#) Gaswet. Volgens de klantenservice van veel leveranciers zou de gasverlater eerst moeten zorgen dat de netbeheerder de gasaansluiting ‘inactief’ maakt, dat wil zeggen: fysiek afsluit met een slotje, of helemaal verwijdt.

De gasverlater verbruikt natuurlijk geen gas meer, dus er is helemaal geen risico op verboden levering van gas door de netbeheerder. De gasverlater kan bovendien hoe dan ook haar leveringscontract opzeggen en beëindigen, met een beroep op de [algemene voorwaarden](#) van de energieleverancier (meestal artikel 21.2) en artikel [52.b.7](#) van de Gaswet.

Tallose gasverlaters die hier beargumenteerd volhouden komen toch van hun vaste kosten voor gas af, zonder dat er met de gasaansluiting fysiek iets gebeurt. Na het einde van het gasleveringscontract betaalt de gasverlater geen periodieke kosten meer voor gas. Niet voor de leverantie, niet voor het vaste maandelijkse tarief van de leverancier, maar ook niet voor de periodieke kosten die de netbeheerder in rekening brengt, via diezelfde leverancier.

Maar die gasaansluiting zit er gewoon nog. Dat werpt de vraag op wat de relatie is tussen de gasverlater en de netbeheerder, na beëindiging van het leveringscontract met een ongebruikte gasaansluiting die alsnog opgedraaid kan worden. Hieronder bespreek ik die relatie aan de hand van de volgende punten:

2. Bij het aangaan van een leveringsovereenkomst ga je indirect (en meestal onbewust) ook een Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) met de netbeheerder aan. De ATO is een merkwaardig soort ‘virtuele’ overeenkomst.
3. In de ATO en de bijbehorende Algemene Voorwaarden wordt de juridische relatie tussen een afnemer en een netbeheerder geregeld.
4. De aanwezigheid van een fysieke gasaansluiting schept op zichzelf geen verplichtingen voor de eigenaar of huurder van dat perceel. De aansluiting wordt gedoogd.
5. De ATO kan door de kleinverbruiker eenzijdig worden opgezegd met een opzegtermijn van tien werkdagen.
6. Tegelijkertijd met de leveringsovereenkomst eindigt ook de ATO.
7. Als de ATO is beëindigd is er geen juridische relatie meer tussen de netbeheerder en de voormalige contractant.

3.2 De ATO is een merkwaardig soort ‘virtuele’ overeenkomst

Als je een leveringsovereenkomst voor gas aangaat met een energieleverancier, ga je tegelijkertijd een tweede overeenkomst aan: de Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) met de netbeheerder. In veel gevallen word je daar pas op gewezen als het leveringscontract al lang en breed gesloten is, bijvoorbeeld in de welkomstbrief of -mail van je energieleverancier⁵. Dat is natuurlijk wat merkwaardig, maar een gevolg van het eerdergenoemde Leveranciersmodel: de energiemaatschappij sluit *namens jou* een overeenkomst met de netbeheerder. Het is bovendien een ‘virtuele’ overeenkomst: er wordt nergens een apart document opgesteld met jouw naam en die van de netbeheerder erop, niemand tekent ergens voor. Met het aangaan van je leveringsovereenkomst ga je automatisch ook die tweede overeenkomst met de netbeheerder aan.

⁵ Op grond van [artikel 8.1.2](#) van de Informatiecode Elektriciteit en Gas dient dat uiterlijk tien werkdagen na het sluiten van de leveringsovereenkomst te geschieden: “8.1.2. Uiterlijk 10 werkdagen na aanvang van de levering bij een inhuizing bevestigt en verstrekt de leverancier namens de regionale netbeheerder aan de aangeslotene de tot stand gekomen aansluit- en transportovereenkomst met de daarop van toepassing zijnde algemene voorwaarden...” De Informatiecode staat dus toe dat je als contractant tot tien werkdagen na het sluiten van de ATO verwittigd wordt over die overeenkomst, én de bijbehorende algemene voorwaarden, terwijl het BW en de Gaswet vereisen dat algemene voorwaarden tijdig verstrekt worden, voorafgaand aan of bij het aangaan van de overeenkomst (artikel 52b Gaswet, 3:40 lid 2, 6:234 jo. 233 sub b BW, 6:227a en 227 b, 6:230b lid 6, 6:230c sub 3, 6:230m lid 1 sub e, sub n, sub o, 6:230v lid 5 BWi)

De ATO is zó virtueel dat de meeste netbeheerders de inhoud daarvan niet eens bekend maken op hun website⁶. Alleen Liander en Rendo hebben het document zelf op hun website staan. Rendo verwijst naar een [algemene model-overeenkomst](#) van 26 oktober 2017⁷ zonder hun logo, Liander heeft een eigen [versie uit 2018](#) mét logo⁸. De andere netbeheerders verwijzen alleen naar de [‘Algemene Voorwaarden voor aansluiting en transport elektriciteit en gas voor kleinverbruikers 2013’](#)⁹. Uit die Algemene Voorwaarden (AV) blijkt dat ze van toepassing zijn op ‘aansluit- en transportovereenkomsten’:

2.1 Deze algemene voorwaarden zijn van toepassing op alle aansluit- en transportovereenkomsten en aanvragen daartoe. Deze algemene voorwaarden zijn te vinden op de internetsite van de netbeheerder en zijn op aanvraag kosteloos verkrijgbaar. Bij de informatie van de leverancier als bedoeld in artikel 3, lid 1 zal in elk geval een exemplaar van deze algemene voorwaarden worden verstrekt.

Bij het sluiten van een leveringsovereenkomst ga je dus een tweede overeenkomst aan, die je van tevoren vrijwel nooit voorgelegd krijgt, en waarvan alleen de Algemene Voorwaarden breed gedeeld worden door de netbeheerders. De overeenkomst zelf is –voor zover is na te gaan– slechts op de website van twee netbeheerders te vinden, alsmede op de site van verschillende energieleveranciers (*in twee afwijkende versies*).

3.3 De ATO en bijbehorende AV regelen de juridische relatie

De ATO zelf is een kort document van één pagina, met acht artikelen. Rendo en Liander publiceren die op hun website. Omdat de andere netbeheerders wel verwijzen naar de ATO (in de Algemene Voorwaarden) kun je er vanuit gaan dat de model-overeenkomst zoals Rendo die publiek maakt ook geldt in die andere gevallen.

De ATO begint met:

*“Aansluit- en transportovereenkomst voor elektriciteit en/of gas
de kleinverbruiker
en
de regionale netbeheerder op wiens net de kleinverbruiker is aangesloten”.*

Hoewel het woordje ‘tussen’ mist na de eerste regel, mogen we aannemen dat dit document dus bedoelt te zeggen dat dit een overeenkomst is *tussen* de kleinverbruiker en de regionale netbeheerder. Dit blijkt ook even verderop, waar na de ‘Uitgangspunten’ staat: *‘De inhoud van de afspraken tussen kleinverbruiker en netbeheerder’*, waarna acht punten volgen.

In artikel 5 staat vervolgens dat de Algemene Voorwaarden van toepassing zijn:

“5. Op de aansluit- en transportovereenkomst zijn van toepassing de actuele “Algemene voorwaarden voor aansluiting en transport elektriciteit en gas voor kleinverbruikers” (zie bijlage). Deze zijn ook te downloaden vanaf de website van de netbeheerder. Alle netbeheerders in Nederland passen dezelfde Algemene Voorwaarden toe.”

De ATO bevat dus de afspraken tussen de kleinverbruiker en de netbeheerder, en bij die afspraken horen Algemene Voorwaarden (AV). De ATO en de Algemene Voorwaarden samen beschrijven de juridische relatie tussen een afnemer met een kleinverbruikersaansluiting (tot 40m³(n)/u) en de regionale netbeheerder. Hoewel de Algemene Voorwaarden wél, maar de ATO vaak níet door de netbeheerders zelf publiek wordt gemaakt, zijn de Algemene Voorwaarden niet los van de ATO van toepassing. De ATO verwijst naar de AV (in artikel 5), en de AV geeft in artikel 2.1 aan dat ze van toepassing zijn op de ATO.

⁶ De meeste energieleveranciers doen dat wel, echter in twee verschillende versies (die van 2013 en die van 2017).

⁷ <https://www.rendonetwerken.nl/wp-content/uploads/2018/09/Model-aansluit-en-transportovereenkomst.pdf>

⁸ https://www.liander.nl/sites/default/files/Aansluit_en_transportovereenkomst_ATO_kleinverbruik.pdf

⁹ https://www.netbeheernederland.nl/Content/Downloads/algemeneVoorwaarden_voorkleinverbruikers2013.pdf

3.4 Fysieke gasaansluiting schept op zichzelf geen verplichtingen

De afspraken tussen de kleinverbruiker en de netbeheerder liggen dus vast in een overeenkomst, met bijbehorende algemene voorwaarden. Dit lijkt helder, tenminste, zolang die kleinverbruiker ook daadwerkelijk verbruiker is, én die overeenkomst nog geldt. Maar er bestaan ook allerlei situaties waarin er wél een gasaansluiting is, maar niemand een overeenkomst voor die aansluiting met de netbeheerder heeft.

Denk hierbij aan de volgende voorbeelden:

1. Het huis is verkocht, de verkopers zijn vertrokken en hebben hun energiecontracten opgezegd. Tot het moment dat de koper weer een nieuw contract afsluit, is de aansluiting ‘actief’ (*in het jargon van netbeheerders en energieleveranciers*), maar is er geen kleinverbruiker als contractpartij. Dit kan trouwens ook het geval zijn bij huurwoningen.
2. Een gasverlater heeft haar leveringscontract én de ATO voor gas opgezegd, en deze zijn beide beëindigd. De gasaansluiting zou theoretisch nog gebruikt kunnen worden (is ‘actief’), maar dat doet de gasverlater niet, want deze heeft geen gas-verbruikende apparaten meer in huis en heeft de gaskraan dichtgedraaid.
3. De gasaansluiting is verzegeld met een slotje. De aansluiting is niet meer ‘actief’, maar ligt er nog in zijn geheel.

In deze voorbeelden is er geen overeenkomst met de netbeheerder die de wederzijdse rechten en plichten regelt. Maar er ligt nog wel een fysieke aansluiting van de netbeheerder.

De vraag is dan: schept het enkele feit dat er een gasaansluiting aanwezig is verplichtingen voor de eigenaar of de huurder van dat huis? Sommige netbeheerders (m.n. Rendo en Enexis) willen dat weleens suggereren. Door het huis te kopen dan wel te huren zou je ook een verantwoordelijkheid op je hebben genomen voor die gasaansluiting¹⁰, vinden zij. Wat die verantwoordelijkheid dan inhoudt, en waar die dan is geregeld, wordt echter nooit duidelijk gemaakt. Privaatrechtelijk is er geen betrekking tussen de netbeheerder en een nieuwe eigenaar of huurder van een pand, zolang er geen nieuwe overeenkomst wordt gesloten¹¹. Publiekrechtelijk zijn mij geen wettelijke gronden bekend, die verplichtingen scheppen voor woningeigenaren of huurders, puur en alleen op grond van de fysieke aanwezigheid van een aansluiting. En ook de netbeheerders hebben daar tot nu toe nooit een grond voor kunnen geven. We kunnen dus aannemen dat die niet bestaat.

Juridisch en economisch is de aansluiting het eigendom van de netbeheerder. De netbeheerder is vanwege dat eigendom, maar ook vanwege artikel 10 Gaswet, verantwoordelijk voor die gasaansluiting. Tot het tegendeel bewezen is, kunnen we dus staande houden dat de aanwezigheid van een fysieke gasaansluiting (*van de netbeheerder*) op zichzelf geen verplichtingen schept voor de eigenaar of huurder van dat perceel. Sterker nog: waarschijnlijker is dat de perceeleigenaar de gasaansluiting bij afwezigheid van een overeenkomst voornamelijk gedoogt op zijn terrein, en zelfs in het uiterste geval verwijdering op kosten van de netbeheerder zou kunnen eisen.

3.5 De ATO kan eenzijdig worden opgezegd

De ATO is een overeenkomst die eenzijdig kan worden opgezegd. Dit blijkt al uit de ATO zelf:

“7. De verplichtingen uit de aansluit- en transportovereenkomst gaan in op de datum waarop de kleinverbruiker als afnemer in het aansluitingenregister van de netbeheerder is opgenomen. De kleinverbruiker kan de overeenkomst op ieder moment opzeggen en beëindigen. In de Algemene Voorwaarden staat hoe kan worden opgezegd.” (onderstreping door mij)

Dat wordt nog eens bevestigd in de eerste zin van artikel 3.6 van de AV:

“3.6 Elk der partijen is gerechtigd de aansluit- en transportovereenkomst schriftelijk met inachtneming van een opzegtermijn op te zeggen. [...]”

Het artikel vervolgt met een wat omslachtige beschrijving van de manier waarop de ATO kan worden opgezegd. Het artikel luidt volledig:

¹⁰ Rendo stelt het in procedures bij het kantongerecht nog weleens extremer door te beweren dat er twee ATO's zijn, eentje voor aanleg en eentje voor transport. Die voor aanleg zou dan stilzwijgend overgaan op de volgende gebruiker, en pas eindigen na verwijdering van de aansluiting. Hiervoor is echter geen enkele evidentie, en geen van de andere netbeheerders hanteert dit exotische argument.

¹¹ Tenzij er in het koopcontract een kettingbeding was afgesproken, waarin de verplichtingen van de vorige eigenaar overgaan op de volgende, maar die constructie ben ik nog nooit tegengekomen in dit verband.

“3.6 Elk der partijen is gerechtigd de aansluit- en transportovereenkomst schriftelijk met inachtneming van een opzegtermijn op te zeggen. Uiterlijk tien werkdagen voordat de aansluit- en transportovereenkomst beëindigd dient te worden, dient de contractant zijn leverancier op de met de leverancier overeengekomen wijze van de gewenste beëindiging van de aansluit- en transportovereenkomst op de hoogte te stellen en, voor zover dit nog niet gebeurd is, zijn leverancier te machtigen de aansluit- en transportovereenkomst voor hem op te zeggen. Indien niet voldaan is aan deze vereisten, alsmede indien de netbeheerder niet binnen de opzegtermijn in de gelegenheid is gesteld de voor de beëindiging van de aansluit- en transportovereenkomst noodzakelijke handelingen te verrichten, blijft de contractant gebonden aan hetgeen in of krachtens de aansluit- en transportovereenkomst is bepaald totdat hij aan al zijn daaruit voortvloeiende verplichtingen heeft voldaan. De opzegtermijn voor de netbeheerder bedraagt minimaal dertig dagen. De netbeheerder zal slechts opzeggen in de gevallen waarin opzegging wegens zwaarwichtige belangen is gerechtvaardigd.”

Uit de bovenstaande citaat blijken drie zaken:

- a. De contractant kan de ATO op twee manieren opzeggen. De eerste manier is direct (schriftelijk) bij de netbeheerder¹². De tweede manier is door de leverancier op de hoogte te stellen van de gewenste beëindiging van de ATO en deze te machtigen de aansluit- en transportovereenkomst voor hem op te zeggen.¹³
- b. Er geldt een opzegtermijn voor beide ('elk der') partijen.¹⁴ Voor de netbeheerder is die opzegtermijn minimaal dertig dagen¹⁵, voor de contractant is die tien werkdagen¹⁶. Als de opzegtermijn verstreken is, is de ATO daadwerkelijk beëindigd, zo blijkt uit de tekst¹⁷.
- c. Het enige voorbehoud voor daadwerkelijke beëindiging van de ATO na de opzegtermijn, betreft de situatie waarin de netbeheerder niet binnen de opzegtermijn in de gelegenheid is gesteld “de voor de beëindiging van de overeenkomst noodzakelijke handelingen te verrichten”¹⁸. Alléén dán blijft de contractant gebonden aan de ATO en daaruit voortvloeiende verplichtingen.

De ATO is dus op te zeggen door de contractant, en de ATO eindigt ook tien werkdagen na opzegging, *tenzij* de contractant de netbeheerder niet binnen die opzegtermijn in de gelegenheid heeft gesteld de voor de beëindiging van de overeenkomst noodzakelijke handelingen te verrichten.

3.5.1 Noodzakelijke handelingen

Wat de noodzakelijke handelingen zijn, wordt niet aangegeven in het artikel, behalve dat ze noodzakelijk zijn ‘voor de beëindiging van de overeenkomst.’ Sinds een drietal uitspraken van de Geschillencommissie Energie uit 2019 beweren netbeheerders dat het fysiek afsluiten of verwijderen van de aansluiting ‘noodzakelijke handelingen’ zijn. Om een aantal redenen is die interpretatie echter vreemd:

- a. Voor de beëindiging van de overeenkomst is het strikt genomen genoeg om bijvoorbeeld de eindstanden van de meter op te nemen, of doorgegeven te krijgen, maar dat is bij de slimme meters van tegenwoordig ook al niet meer nodig.
- b. Voor de beëindiging van de overeenkomst is het niet noodzakelijk om de aansluiting af te sluiten of te verwijderen.
Dit blijkt uit het feit dat er in Nederland jaarlijks duizenden Aansluit- en Transportovereenkomsten worden beëindigd, zonder dat de gasaansluiting fysiek wordt afgesloten of verwijderd. De ATO wordt namelijk –net als de leveringsovereenkomst– beëindigd als iemand verhuist.

¹² “Elk der partijen is gerechtigd de aansluit- en transportovereenkomst schriftelijk met inachtneming van een opzegtermijn op te zeggen.”

¹³ “Uiterlijk tien werkdagen voordat de aansluit- en transportovereenkomst beëindigd dient te worden, dient de contractant zijn leverancier op de met de leverancier overeengekomen wijze van de gewenste beëindiging van de aansluit- en transportovereenkomst op de hoogte te stellen en, voor zover dit nog niet gebeurd is, zijn leverancier te machtigen de aansluit- en transportovereenkomst voor hem op te zeggen.”

¹⁴ “Elk der partijen is gerechtigd de aansluit- en transportovereenkomst schriftelijk met inachtneming van een opzegtermijn op te zeggen.”

¹⁵ “De opzegtermijn voor de netbeheerder bedraagt **minimaal dertig dagen**.”

¹⁶ “Uiterlijk **tien werkdagen** voordat de aansluit- en transportovereenkomst **beëindigd** dient te worden...”

¹⁷ “...tien werkdagen voordat de aansluit- en transportovereenkomst **beëindigd**...”

¹⁸ “indien de netbeheerder niet binnen de opzegtermijn in de gelegenheid is gesteld de voor de beëindiging van de aansluit- en transportovereenkomst noodzakelijke handelingen te verrichten, blijft de contractant gebonden aan hetgeen in of krachtens de aansluit- en transportovereenkomst is bepaald totdat hij aan al zijn daaruit voortvloeiende verplichtingen heeft voldaan.”

- c. Voor de ‘noodzakelijke handelingen’ in artikel 3.6 moet de contractant de netbeheerder gedurende tien werkdagen na opzegging in de gelegenheid stellen. Dat is eigenlijk altijd een veel te korte periode om fysieke werkzaamheden als deze in te plannen en uit te voeren. Die kunnen daar om deze praktische reden dus al niet mee bedoeld zijn.

3.6 Tegelijk met de leveringsovereenkomst eindigt ook de ATO

Zoals aangegeven in §3.5 bij punt a geeft artikel 3.6 van de AV twee mogelijkheden om de ATO op te zeggen. Direct (schriftelijk) bij de netbeheerder, of door de leverancier op de hoogte te stellen van de gewenste beëindiging van de ATO en deze te machtigen de aansluit- en transportovereenkomst voor hem op te zeggen. Dat laatste kan een contractant natuurlijk heel expliciet doen op het moment dat zij het leveringscontract opzegt¹⁹, maar strikt noodzakelijk is het niet.

Er is namelijk ook wettelijk geregeld dat de ATO wordt beëindigd als de leveringsovereenkomst wordt opgezegd, namelijk [artikel 6:236](#) sub o BW. Hierin wordt geregeld dat een overeenkomst op dezelfde wijze (mondeling, schriftelijk of langs elektronische weg) moet kunnen worden opgezegd als waarop de overeenkomst tot stand is gekomen²⁰. Zoals eerder aangegeven gaat een consument een ATO aan op het moment dat zij een leveringsovereenkomst met een leverancier aangaat. Op grond van [artikel 6:236](#) sub o BW kan deze dus niet alleen die leveringsovereenkomst, maar ook die ATO opzeggen; op dezelfde wijze als ze die is aangegaan. Opzeggen van de leveringsovereenkomst betekent dus automatisch ook opzeggen van de ATO.

3.7 Als de ATO is beëindigd is er geen juridische relatie meer

Dit hoofdstuk behandelt de vraag wat de relatie is tussen de gasverlater en de netbeheerder als er geen leveringscontract meer is, maar wél een ongebruikte gasaansluiting aanwezig is. We kunnen hierover nu het volgende concluderen.

- De Aansluit- en Transportovereenkomst geeft als enige de juridische relatie vorm tussen de afnemer en de netbeheerder.
- Er is geen enkele aanwijzing dat de enkele aanwezigheid van een fysieke gasaansluiting verplichtingen schept voor de eigenaar of huurder van het perceel waar die aansluiting zit.
- De ATO kan eenzijdig opgezegd worden door de afnemer, met een opzegtermijn van tien werkdagen. Opzeggen van de ATO kan de afnemer bovendien al doen door het leveringscontract op te zeggen waarmee hij die ATO ooit ook aanging.
- Als de ATO tien werkdagen na opzegging is beëindigd is er geen juridische relatie meer tussen de voormalige afnemer en de netbeheerder. Vanaf dat moment zijn zowel de afnemer als de netbeheerder niet meer gebonden aan de afspraken in de ATO of de Algemene Voorwaarden. De nog aanwezige fysieke gasaansluiting is en blijft het eigendom en de verantwoordelijkheid van de netbeheerder, en wordt vanaf dat moment alleen nog gedoogd door de perceeleigenaar.

¹⁹ Het is dan afhankelijk van de door de energieleverancier gehanteerde opzegtermijn of die correspondeert met de opzegtermijn van tien werkdagen voor de ATO. Dat zal per geval verschillen, maar is in de praktijk verder van ondergeschikt belang.

²⁰ [6:236](#). “Bij een overeenkomst tussen een gebruiker en een wederpartij, natuurlijk persoon, die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, wordt als onredelijk bezwarend aangemerkt een in de algemene voorwaarden voorkomend beding: [...] o. dat de bevoegdheid van de wederpartij om de overeenkomst, die mondeling, schriftelijk of langs elektronische weg tot stand is gekomen, op een overeenkomstige wijze op te zeggen, uitsluit of beperkt;”

4 Artikel 5.3 als de *boobytrap* van de netbeheerders

De netbeheerders hebben al bijna drie jaar te maken met een nog steeds groeiende groep gasverlaters, die wél hun leveringscontract voor gas opzeggen, gelijktijdig daarmee hun leverancier machtigen de ATO namens hen op te zeggen bij de netbeheerder, maar niet ingaan op het dringende verzoek van de netbeheerders om via www.mijnaansluiting.nl verwijdering van de gasaansluiting aan te vragen als ze geen gas meer denken te gaan gebruiken. Een dergelijke aanvraag zou namelijk neerkomen op een opdracht door de gasverlater: een opdracht die -vervolgens- de grondslag zou vormen voor een dikke rekening.

De netbeheerders erkennen inmiddels dat een opdracht tot verwijdering niet verplicht is als de gasverlater zijn leveringscontract beëindigt. Sterker nog: ze stellen inmiddels dat een opdracht helemaal niet nodig is om tóch een rekening te kunnen sturen, als de netbeheerder op eigen initiatief de gasaansluiting van een slotje komt voorzien, of de hele gasaansluiting komt verwijderen. De grondslag voor die rekening wordt, volgens de netbeheerders, gevormd door twee of drie artikelen²¹:

- a. Artikel 5.3 b van de [Algemene Voorwaarden](#) (AV) van de netbeheerders²², soms in samenhang met artikel 14.1 van diezelfde AV;
- b. [Artikel 2.9.2](#) van de Tarievencode Gas.

In dit hoofdstuk beschrijf ik artikel 5.3 b van de AV, en ga ik in op de vraag of dit artikel van toepassing is als een gasverlater haar ATO correct volgens de AV heeft opgezegd. De conclusie is dat de netbeheerders artikel 5.3 gebruiken als een *boobytrap*, een explosief met een ontsteking die onzichtbaar is.

Het tweede artikel ([2.9.2](#) van de Tarievencode Gas) wordt in het volgende hoofdstuk (5) behandeld. Daarin wordt verder beschreven waarom ook dat artikel geen grondslag kan zijn voor een betalingsverplichting voor gasverlaters die geen opdracht hebben gegeven tot fysiek afsluiten of verwijderen van de gasaansluiting.

4.1 Artikel 5 van de Algemene Voorwaarden

Artikel 5 van de Algemene Voorwaarden betreft ‘*Werkzaamheden aan de aansluiting en de meetinrichting*’. Ik citeer het hele artikel 5 hieronder. Dit, omdat de context van artikel 5.3 b van belang is.

“Artikel 5: Werkzaamheden aan de aansluiting en de meetinrichting

5.1 De aansluiting en de meetinrichting worden uitsluitend door of vanwege de netbeheerder geactiveerd, in stand gehouden (daaronder mede begrepen onderhouden en gecontroleerd), uitgebreid, gewijzigd, vervangen, verplaatst, gedeactiveerd en weggenomen, één en ander zoveel mogelijk na voorafgaande mededeling aan en zoveel mogelijk in overleg met de contractant.

5.2 Indien de contractant activering, uitbreiding, wijziging, vervanging, verplaatsing, de-activering of wegneming van de aansluiting en/of de meetinrichting wenst, dient hij daartoe een aanvraag bij de netbeheerder in te dienen. Dit dient te geschieden door middel van een daartoe door de netbeheerder verstrekt formulier dan wel op een andere door de netbeheerder toegestane wijze. Uiterlijk binnen 10 werkdagen na ontvangst van de aanvraag en met inachtneming van het bepaalde in de in artikel 2, lid 2 bedoelde voorwaarden zal de netbeheerder schriftelijk op deze aanvraag reageren.

5.3 Onverminderd het elders in of krachtens deze algemene voorwaarden bepaalde, zijn het onderhoud en de controle van de aansluiting en de meetinrichting voor rekening van de netbeheerder. Het activeren, uitbreiden, wijzigen, vervangen, verplaatsen, deactiveren en wegnemen van de aansluiting en de meetinrichting zijn in elk geval voor rekening van de contractant, indien:

- a. *dit geschiedt op zijn verzoek of*
- b. *dit het gevolg is van zijn handelen of nalaten of het gevolg is van omstandigheden die hem redelijkerwijs zijn toe te rekenen.*” (onderstrepings door mij)

²¹ Sommige netbeheerders gebruiken alleen de Tarievencode Gas als grondslag, andere vooral artikel 5.3 b en dan subsidiair de Tarievencode Gas. Weer andere gebruiken ze beide, als bijna gelijkwaardige grondslagen.

²² *Algemene Voorwaarden voor aansluiting en transport elektriciteit en gas voor kleinverbruikers* (versie 2013), https://www.netbeheernederland.nl/Content/Downloads/algemeneVoorwaarden_voorkleinverbruikers2013.pdf

Artikel 5 legt dus de volledige verantwoordelijkheid voor beheer en onderhoud van de aansluiting bij de netbeheerder (artikel 5.1), geeft aan hoe een contractant moet handelen als hij *zél*f iets wil veranderen aan de aansluiting (artikel 5.2), en formuleert vervolgens in artikel 5.3 allereerst dat “*onderhoud en de controle van de aansluiting en de meetinrichting voor rekening van de netbeheerder*” zijn. Pas daarna volgt een tweetal uitzonderingssituaties, waarin dat *niet* het geval is. Namelijk als werkzaamheden aan de aansluiting gebeuren *op verzoek van de contractant* (5.3 a) óf als zo’n werkzaamheid ‘*het gevolg is van zijn handelen of nalaten of het gevolg is van omstandigheden die hem redelijkerwijs zijn toe te rekenen.*’ (5.3 b)

Artikel 5.3 b gaat dus over *uitzonderingsgevallen*. In het gros van de gevallen is beheer en onderhoud voor rekening van de netbeheerder, óf voor rekening van de contractant als deze daar zelf om vraagt.

4.2 Het argument van de netbeheerders

Netbeheerders beweren dat het afsluiten of wegnemen van de gasaansluiting het gevolg is van het ‘handelen’ van de gasverlater, namelijk het opzeggen van de Aansluit- en Transportovereenkomst. En dán geldt artikel 5.3 b: het wegnemen van de aansluiting en de meetinrichting zijn immers voor rekening van de contractant, indien dit [afsluiten of wegnemen] het gevolg is van zijn handelen. *Klinkt logisch, tóch?*

4.3 Het argument van de netbeheerders ontleed

Het is minder logisch dan het lijkt, en daarvoor kunnen we vijf argumenten aanvoeren:

1. Afsluiting of verwijdering is geen dwingend gevolg van opzegging;
2. Rechtmatige opzegging op grond van artikel 3.6 is geen ‘handelen’ in de zin van 5.3 b;
3. De koppeling tussen opzegging en artikel 5.3 b is een verrassend beding;
4. De koppeling tussen opzegging van de ATO en artikel 5.3 b maakt opzegging onredelijk bezwarend;
5. Artikel 5.3 geldt niet meer als de ATO is beëindigd.

4.3.1 Afsluiting of verwijdering is geen dwingend gevolg van opzegging ATO

Per jaar worden er in Nederland duizenden Aansluit- en Transportovereenkomsten opgezegd, zonder dat de gasaansluiting fysiek wordt afgesloten of verwijderd. De ATO wordt namelijk –net als de leveringsovereenkomst– beëindigd als iemand verhuist. Opzegging van de ATO heeft dus niet dwingend tot gevolg dat de gasaansluiting fysiek wordt afgesloten of verwijderd. Sterker nog: in het overgrote deel van de gevallen gebeurt dat *niet*.

Om dat *wél* te laten gebeuren moet er na opzegging nog een tussenstap worden gezet: de netbeheerder moet *besluiten* dat in dit specifieke geval verwijdering *wél* aan de orde is. Vervolgens moet de aannemer van de netbeheerder opdracht ontvangen om de verwijdering ook daadwerkelijk uit te voeren.

De opzegging zelf is dus niet de oorzaak van de fysieke afsluiting of de verwijdering. Dat is het beleid van de netbeheerder om in dit specifieke geval de aannemer in te schakelen om dit uit te voeren. De fysieke afsluiting of verwijdering is dus niet het dwingende gevolg van de opzegging, maar van het besluit van de netbeheerder in dit specifieke geval.

Daarbij komt dat de meeste netbeheerders tot 1 februari 2019 helemaal niet overgingen tot verwijdering van de aansluiting. Hun beleid veranderde op die datum, maar de werkelijkheid van oorzaak en gevolg natuurlijk niet.

4.3.2 Rechtmatige opzegging op grond van artikel 3.6 is geen ‘handelen’ in de zin van 5.3 b

In de redenering van de netbeheerders staat de ‘opzegging van de ATO’ (op grond van artikel 3.6 AV) gelijk aan het ‘handelen’ in artikel 5.3 b AV. Als die redenering zou gelden, dan is het een juridische *boobytrap*. Immers: op grond van de ATO én artikel 3.6 is het een contractant expliciet toegestaan om de overeenkomst op te zeggen met in achtneming van een opzegtermijn. In artikel 3.6 staat niets over verdere consequenties die aan die opzegging verbonden zouden zijn. Ook wordt niet expliciet aangegeven dat de opzegging opgevat moet worden als handelen zoals bedoeld in artikel 5.3 b. De netbeheerders herinterpreteren de AV op dit punt naar eigen goeddunken.

Bovendien is een opzegging een *rechtshandeling* waartoe de contractant bevoegd is. In artikel 5.3 b gaat het echter om de uitzonderlijke gevallen van *feitelijk handelen* door de contractant die de netbeheerder dwingt om werkzaamheden te verrichten. Het gaat hier om *toerekenbaar* of *verwijtbaar* handelen. Een toerekenbare handeling is een handeling waarvoor de handelende persoon *verantwoordelijk* kan worden gesteld. De zinsnede ‘*omstandigheden die hem redelijkerwijs zijn toe te rekenen*’ verwijst naar dergelijke omstandigheden die de contractant zijn ‘toe te rekenen’.

Het is volstrekt logisch dat een netbeheerder kosten in rekening brengt voor het verwijderen of herstellen van een aansluiting, als iemand plompverloren is gaan graven in haar tuin en de leiding heeft beschadigd. Dat had zij niet moeten doen. Het is ook logisch dat de netbeheerder iemand afsluit als deze zonder contract energie gebruikt en bij heraansluiting vraagt om eerst ook de rekening te betalen voor het afsluiten.

Maar heel anders is de situatie als iemand op grond van een uitdrukkelijk daarvoor geschapen bevoegdheid in de ATO en de AV zijn overeenkomst opzegt. Dat is geen verwijtbaar of toerekenbaar feitelijk handelen.

4.3.3 De koppeling tussen opzegging van de ATO en artikel 5.3 b is een verrassend beding

Zoals hiervoor aangeven wijst niets in de ATO of de AV erop dat als je die ATO (rechtmatig) opzegt, vervolgens artikel 5.3 b in werking treedt. Als de koppeling tussen de opzegging en het handelen in artikel 5.3 b al zou opgaan, dan is dat een volstrekt verrassend beding, namelijk een voorwaarde in de overeenkomst die je niet had kunnen weten op het moment dat je de overeenkomst aanging. Verrassende bedingen binden niet ([HR Holleman/De Klerk, NJ 1982, 517](#)²³). Ze zijn niet geldig omdat ze vooraf niet bekend waren.

4.3.4 De koppeling tussen opzegging van de ATO en artikel 5.3 b maakt opzegging onredelijk bezwarend

Wettelijk mag het recht van opzegging niet wezenlijk worden belemmerd. Dit staat in [artikel BW6: 237i](#). Het is volgens dit artikel niet toegestaan een contractant een geldsom te laten betalen bij beëindiging van een overeenkomst. In juridische taal uitgedrukt is dit een ‘onredelijk bezwarend beding’. Onredelijk bezwarende bedingen worden omschreven in een zogenoemde ‘grijze lijst’ ([BW6: 237](#)). Overeenkomsten die voldoen aan de beschrijvingen in de grijze lijst zijn vernietigbaar. Dit is in mijn optiek ook het geval als een netbeheerder een rechtmatige opzegging van de ATO (3.6) via een omweg koppelt aan de artikel 5.3b en een rekening stuurt voor afsluiten of verwijdering van een aansluiting. Het recht van opzegging wordt immers wezenlijk belemmerd.

4.3.5 Artikel 5.3 geldt niet meer als ATO is beëindigd

Een beroep op artikelen in Algemene Voorwaarden slaagt natuurlijk alleen maar als het contract nog geldt waar die AV bij horen. In het geval van de gasverlaters is het contract (de ATO) opgezegd, en na tien werkdagen ook beëindigd (conform artikel 3.6 van die AV). Vanaf dat moment gelden de AV niet meer, en is dus ook artikel 5.3 niet meer van kracht.

4.4 Conclusie

Op grond van de bovenstaande argumenten kunnen we het volgende concluderen. Het beroep van de netbeheerders op artikel 5.3 b van de AV om de gasverlater te verplichten te betalen voor afsluiten of verwijderen van de gasaansluiting op initiatief van de netbeheerder slaagt niet. De koppeling die de netbeheerders leggen tussen het ‘handelen’ in 5.3 b enerzijds, en de opzegging van de ATO op grond van artikel 3.6 door de gasverlater anderzijds, is:

- niet dwingend,
- niet transparant en vooraf inzichtelijk,
- afhankelijk van interpretatie achteraf door de netbeheerder van de AV.

Los daarvan gelden de AV helemaal niet meer als de ATO is beëindigd.

De manier waarop de netbeheerders artikel 5.3 b gebruiken komt neer op een juridische *boobytrap*, een explosief met een ontsteking die onzichtbaar is.

²³ t.a.v. Middel I onder 3 “Dat toepasselijkheid van algemene voorwaarden aldus overeengekomen is, sluit niet uit dat er zich onder die voorwaarden bepalingen bevinden van een zodanige inhoud dat de toestemming van de wederpartij niet kan worden geacht op toepasselijkverklaring ook daarvan gericht te zijn geweest. Of dit het geval is, is een kwestie van uitleg van de overeenkomst.”

5 De Tarievencode Gas ontcijferd

5.1 Introductie

De [Tarievencode Gas](#) (TCG) is een document waar gasgebruikers in normale omstandigheden nooit mee te maken hebben. Het is één van de vele verzamelingen regels die ons land rijk is en die alles ordelijk laten verlopen, zolang er niets wezenlijks verandert. Dit hoofdstuk is geschreven omdat netbeheerders de TCG vrij structureel opvoeren in de discussie over de kosten van de (door hen gewenste) verwijdering van de gasaansluiting na het stoppen van het gasverbruik. De netbeheerders schermen met een specifiek artikel in die TCG, namelijk [artikel 2.9.2](#) (tot 1-1-2020: [2.5.1.12](#)). Hieruit zou volgens de netbeheerders blijken dat de voormalig aangeslotene zou moeten betalen voor verwijdering. Ook als dat gebeurt op initiatief van de netbeheerder.

Dit is vreemd. Ik ken geen voorbeelden van private bedrijven (wat netbeheerders zijn) die zonder een overeenkomst werkzaamheden in rekening kunnen brengen waarom niet is gevraagd. Het lijkt erop dat de netbeheerders de Tarievencode Gas vooral gebruiken om een *schijn* van wettigheid te creëren. Zodat gasverlaters onder invloed van deze schijn van wettigheid, uit eigen beweging opdracht geven tot verwijdering van de gasaansluiting, om zonder gedoe van hun vaste lasten af te komen.

Hieronder zet ik uiteen waarom de Tarievencode Gas voor gasverlaters in het geheel niet verplichtend is om te betalen voor werkzaamheden als fysiek afsluiten of verwijderen. Die verplichting volgt alleen uit een eventuele opdracht, op een vooraf door de netbeheerder uitgebrachte offerte.

Op hoofdlijnen voer ik hiervoor de volgende vijf argumenten aan:

1. De Tarievencode Gas is een gedragscode die alleen het gedrag van netbeheerders normeert, niet dat van de afnemers.
2. [Artikel 2.9.2](#) van de Tarievencode Gas beschrijft hoe een netbeheerder eventuele kosten in rekening mag brengen: namelijk via een eenmalige bijdrage en met inachtneming van de systematiek van voorcalculatie, maar formuleert geen verplichting tot betaling van die kosten.
3. [Artikel 2.9.2](#) van de Tarievencode Gas schrijft (via artikel [2.10](#) en [2.12](#)) een voorafgaande ‘standaard-offerte’ voor, wat inhoudt dat vervolgens eerst een opdracht moet worden gegeven, voordat kosten in rekening kunnen worden gebracht.
4. [Artikel 2.9.2](#) is (toen als [artikel 2.5.1.12](#)) in 2011 opgenomen in de Tarievencode Gas op initiatief van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa). Het artikel was uitdrukkelijk bedoeld om de aangeslotenen te beschermen tegen de nadelige gevolgen van de achterstand in kennis en informatie bij de aangeslotene: niet om betalingsverplichtingen te introduceren voor de aangeslotene als deze geen opdracht geeft.
5. De [Gaswet](#) biedt alleen een kader voor het opnemen van tariefstructuren voor verwijdering in de Tarievencode Gas, indien dit gebeurt op verzoek van de aangeslotene.

5.2 De Tarievencode Gas

5.2.1 Wat is de Tarievencode Gas?

Regionale netbeheerders hebben op grond van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet een monopolie in hun regio. Die positie geeft netbeheerders voordeel, maar ook extra verantwoordelijkheid. Daarom is er veel regelgeving opgesteld waaraan de netbeheerders moeten voldoen. Een deel van die regels ligt vast in wetten, en de rest is vevat in de zogenoemde ‘codes’. Deze codes worden opgesteld door de netbeheerders zelf. Vervolgens worden ze getoetst en vastgesteld door de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Nadat ze zijn vastgesteld door de ACM zijn ze ‘algemeen verbindend’. Dit betekent dat ze voor iedereen gelden, *voor wie die code geschreven is*. In het geval van de [Tarievencode Gas](#) zijn dat de netbeheerders zelf, zoals staat opgetekend in het eerste artikel, [artikel 1.1](#) (zie verder §5.2.2).

De Tarievencode Gas is een code die de manier beschrijft waarop netbeheerders hun tarieven opbouwen en specificeren, en op welke manier ze die vervolgens in rekening kunnen brengen. Dit wordt de ‘*tariefstructuur*’ genoemd.

Ondanks de naam van de code, staan er geen tarieven in de Tarievencode Gas. De tarieven worden (als het gereguleerde tarieven betreft) jaarlijks vóór 1 oktober door de netbeheerder voorgesteld aan de ACM (op grond van [artikel 81.b.1 Gaswet](#)), die ze dan vervolgens kan vaststellen.

De Tarievencode Gas is, zoals gezegd, geschreven door de netbeheerders zelf. Ook aanpassingen komen op voorstel van de netbeheerders, maar komen soms ook van de ACM zelf. Het is dus een document waar de netbeheerders een grote invloed op hebben. Dat is niet vreemd, want het is in feite een soort gedragscode voor die netbeheerders, die een formele status krijgt via de vaststelling door de ACM.

5.2.2 Voor wie geldt de Tarievencode Gas?

De Tarievencode Gas geldt voor de netbeheerders. Dit blijkt uit [artikel 1.1](#) van de code. Hierin staat: *“Deze code bevat de door netbeheerders jegens netgebruikers, waaronder afnemers, te hanteren tariefstructuren, zoals bedoeld in [artikel 12a](#) van de Gaswet.”*²⁴ (onderstreping door mij). De Tarievencode Gas geldt dus alleen voor de netbeheerders. De netgebruikers zijn slechts het meewerkend voorwerp (‘jegens’).

De netbeheerders suggereren echter systematisch dat die Tarievencode Gas ook verplichtingen voor afnemers (klanten) schept. Ze wekken die suggestie op de volgende twee manieren. Óf ze stellen dat de Tarievencode Gas ‘onderdeel is van de Gaswet’ en daarmee wetgeving (1), óf ze stellen dat de Tarievencode Gas een ‘algemeen verbindend voorschrift’ is (2).

Met beide manieren suggereren ze dat iedereen in Nederland eraan gebonden is. Wetgeving (1) is de Tarievencode Gas natuurlijk zeker niet. Het kader voor die Tarievencode wordt wel geschapen door een wet (namelijk artikel 12a van de Gaswet), maar zowel het opstellen als het vaststellen van die Tarievencode gebeurt buiten het normale wetgevingsproces om, in een één-tweetje tussen de netbeheerders en de ACM.

Algemeen verbindend is die Tarievencode Gas mogelijk wel, maar dat zegt op zichzelf nog niets over wie er dan aan gebonden is. Er zijn in Nederland talloze algemeen verbindende voorschriften, die in de meeste gevallen iets voorschrijven aan een specifieke categorie (bv. werkgevers en werknemers in een bepaalde bedrijfstak via de CAO; inwoners van een bepaalde gemeente; ondernemers in een bepaalde sector).

Het voorschrift zelf zal duidelijk moeten maken voor welke categorie het voorschrift bestemd is. Zoals hierboven aangegeven gebeurt dat in dit geval in artikel 1.1, en zijn het de netbeheerders zelf. Zij zijn dus gebonden aan de voorschriften in de Tarievencode; de afnemer niet. Dit betekent dat als een netbeheerder de afnemer een verplichting wil opleggen, hij dat zal moeten regelen via een aparte (civielrechtelijke) overeenkomst. Zoals bijvoorbeeld een door de afnemer gegeven opdracht.²⁵

5.2.3 Samenvatting tot nu toe

De Tarievencode Gas is een set van regels waar de netbeheerders zich aan moeten houden. Verplichtingen voor anderen dan de netbeheerders volgen niet uit de Tarievencode Gas. Daartoe moeten de netbeheerders aparte overeenkomsten sluiten.

5.3 Artikel 2.9.2 (voorheen: artikel 2.5.1.12) van de Tarievencode Gas

De Tarievencode Gas speelt momenteel een rol in de discussie over de kosten van afsluiten danwel verwijderen van de gasaansluiting omdat de netbeheerders [artikel 2.9.2](#) (voorheen: [2.5.1.12](#)) inroepen om te suggereren of zelfs stellen dat afnemers, die de ATO opzeggen, verplicht zijn om te betalen voor de kosten van het fysiek afsluiten of verwijderen van de aansluiting. Ook als ze helemaal geen overeenkomst (namelijk de ATO) meer hebben met die netbeheerder, en ook geen opdracht geven tot afsluiten of verwijderen.

Hierboven is al uiteengezet dat verplichtingen voor andere rechtspersonen dan netbeheerders niet voort kunnen vloeien uit de Tarievencode Gas. In de volgende paragraaf wordt beschreven dat ook een kritische lezing van artikel 2.9.2 én de ontstaansgeschiedenis ervan erop wijzen dat dit artikel nooit bedoeld is om zo’n betalingsverplichting te introduceren.

²⁴ De netbeheerders zijn de zogenoemde ‘normadressaat’: degene tot wie de norm gericht is. Dat kun je al opmaken uit artikel 1.1, maar het werd nog eens bevestigd in 2006 door de NMa in een beslissing op bezwaren van o.a. Eneco op een eerdere versie van de Tarievencode Gas. De NMa concludeerde toen dat het bezwaar van Eneco niet-ontvankelijk was, omdat Eneco (als netgebruiker) geen direct belang had bij die Tarievencode Gas, aangezien het bedrijf niet tot de norm-adressaten behoorde. Zie m.n. punt 27 van https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/bijlagen/3728_102113_TarievenCode_Gas_2006.pdf

²⁵ Zoals de NMa in 2006 ook al aangaf: als een netbeheerder vervolgens bepaalde verplichtingen bij afnemers wil realiseren, dan zal de netbeheerder dat moeten regelen via een aparte civielrechtelijke overeenkomst. Tot dezelfde conclusie kwam de Rechtbank Rotterdam in 2009, die oordeelde dat “de Netcode niet zelf verplichtingen voor afnemers in het leven roept, maar dat daartoe nodig is dat de desbetreffende netbeheerder deze voorwaarden in zijn overeenkomst met de desbetreffende afnemer opneemt.” (r.o. 5.4; ECLI:NL:RBROT:2009:BJ3700) <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2009:BJ3700>

5.3.1 Kritische lezing van artikel 2.9.2

Artikel 2.9.2 luidt als volgt:

2.9.2. “Bij de beëindiging van de aansluitovereenkomst brengt de netbeheerder eventuele kosten voor het fysiek afschakelen of het verwijderen van de aansluiting via een eenmalige bijdrage in rekening bij de voormalig aangeslotene, met inachtneming van de systematiek van voorcalculatie zoals beschreven in artikel 2.10, eerste lid.”

Dit artikel kan op twee heel verschillende manieren worden gelezen:

1. In de lezing van de netbeheerders ligt de nadruk op *“Bij de beëindiging van de aansluitovereenkomst brengt de netbeheerder ... kosten ... in rekening,”*. Daarbij wordt dan bovendien de suggestie gewekt dat de netbeheerders niet alleen in rekening brengen, maar dat de voormalige aangeslotene ook verplicht is om te betalen. Dat laatste staat er echter duidelijk niet.
2. In mijn lezing ligt de nadruk in dit artikel op *“via een eenmalige bijdrage ..., met inachtneming van de systematiek van voorcalculatie zoals beschreven in artikel 2.10, eerste lid.”* Het artikel geeft weer hóe eventuele kosten in rekening worden gebracht áls ze al in rekening zouden kunnen worden gebracht.

Het zal niet verbazen dat de tweede lezing waarschijnlijker is dan de eerste, omdat de hele Tarievencode Gas gericht is op het voorschrijven van tariefstructuren (zie hierboven: de manier waarop tarieven worden bepaald en in rekening worden gebracht). Niet op het scheppen van verplichtingen tot in rekening brengen, laat staan tot verplichtingen tot betaling. Bovendien staat nergens in het artikel dat de voormalig aangeslotene iets verschuldigd is.

Dat artikel 2.9.2 niet op zichzelf een betalingsverplichting introduceert voor de voormalig aangeslotene bij de beëindiging van de aansluitovereenkomst wordt bovendien aannemelijker op grond van vier aspecten van deze tekst:

1. *‘eventuele kosten’*: de kosten worden dus niet per definitie gemaakt bij beëindiging van de aansluitovereenkomst, maar worden *‘eventueel’* gemaakt.
2. *‘het fysiek afschakelen of het verwijderen’*: het artikel laat in het midden om wélke van deze twee werkzaamheden het gaat. Iets anders moet dus bepalen wát precies.
3. *‘met inachtneming van de systematiek van voorcalculatie...’*: het artikel schrijft voor dat de gehanteerde prijs *voorafgaand* aan de werkzaamheden wordt vastgesteld (en niet achteraf wordt berekend op basis van wat de werkzaamheden daadwerkelijk hebben gekost). De prijs moet dus vooraf bekend zijn.
4. *‘...zoals beschreven in artikel 2.10, eerste lid’*: de prijs moet niet alleen vooraf bekend zijn, hij moet ook *geoffreerd* worden volgens een specifiek format (zie de volgende paragraaf).

Bij beëindiging van de aansluitovereenkomst zijn er dus niet per definitie kosten (*‘eventuele’*); zijn de werkzaamheden niet eensluidend (afschakelen *of* verwijderen); moet de prijs *vooraf* bekend zijn (*‘voorcalculatie’*); en moeten de kosten geoffreerd worden (*‘artikel 2.10 eerste lid’*).

5.3.2 Offerte noodzakelijk (artikel 2.10 - 2.12)

[Artikel 2.10](#) eerste lid luidt als volgt:

2.10 “De hoogte van de in [artikel 2.8](#) en [artikel 2.9](#) bedoelde voorcalculaties voor eenmalige werkzaamheden baseert de netbeheerder op de voorcalculatorische projectkosten, met toepassing van de standaardofferte voor werkzaamheden bedoeld in [artikel 2.11](#).”

Op grond van dit artikel moet er dus niet alleen sprake zijn van voorcalculatie (prijs vooraf bekend), maar dient die prijs ook geoffreerd te worden: *‘met toepassing van de standaardofferte voor werkzaamheden bedoeld in artikel 2.11.’*²⁶

In [artikel 2.11](#) staat vervolgens een hele reeks van elementen die in die standaardofferte dienen te worden opgenomen. Ik citeer die hier niet, omdat in [artikel 2.12](#) vervolgens een eenvoudiger offerte wordt voorgeschreven voor o.a. verwijderen en fysiek afschakelen van een aansluiting:

²⁶ Een offerte is volgens Van Dale *“een aanbieding van koopwaar tegen een vaste prijs.”* Het is dus een aanbod, waar de klant vervolgens al of niet een opdracht op kan laten volgen.

2.12 “Met betrekking tot elk van de werkzaamheden verwijderen van een aansluiting, fysiek afschakelen van een aansluiting en fysiek inschakelen van een aansluiting als bedoeld in [artikel 2.9](#), kan de netbeheerder op de standaardofferte zoals omschreven in [artikel 2.11](#) volstaan met het uitsplitsen van kosten naar de drie verzamelposten:

- a. materiaal, gereedschap, transport en opslag;
- b. arbeid;
- c. kosten van overheidswege (niet BTW).”

Zowel uit artikel 2.10 als uit artikel 2.12 blijkt onweerlegbaar dat er sprake moet zijn van een standaardofferte, en uit artikel 2.12 blijkt uitdrukkelijk dat dit ook geldt voor alle situaties zoals bedoeld in artikel 2.9.

Artikel 2.9.2 schrijft dus voor dat de netbeheerder eerst een offerte uitbrengt voor het fysiek afschakelen of verwijderen van de aansluiting. Een offerte is per definitie niet verplichtend: het is een aanbod dat je kunt accepteren of niet. Pas als je deze offerte accepteert en tot opdracht overgaat ontstaat een betalingsverplichting, na afronding van de werkzaamheden. Dit verklaart ook het woord ‘eventuele’ in artikel 2.9.2 en het feit dat dit artikel in het midden laat of het gaat om afschakelen of verwijderen. Dat wordt pas duidelijk als er een opdracht is gegeven op grond van een voorafgaande offerte.

5.3.3 Ontstaansgeschiedenis van artikel 2.9.2

Zoals eerder aangegeven wordt de Tarievenscode Gas geschreven en eventueel aangepast door de netbeheerders, en vervolgens formeel vastgesteld door de ACM. De ACM kan echter ook wijzigingen op de Tarievenscode Gas voorstellen en na een bezwaarprocedure vaststellen. Artikel 2.9.2 is in de Tarievenscode Gas geïntroduceerd als onderdeel van een pakket artikelen (een nieuwe [paragraaf 2.5](#) in de toenmalige nummering) dat níet is voorgesteld door de netbeheerders, maar op eigen initiatief door de NMa (de rechtsvoorganger van de ACM). Dit gebeurde begin 2011 bij besluit van de NMa ([103133_1/257](#))²⁷. Uit de toelichting op dat besluit blijkt dat deze paragraaf primair is toegevoegd door de Raad van Bestuur van de NMa omdat de Raad “het van belang [vindt] om aangeslotenen te beschermen tegen de voor aangeslotenen nadelige gevolgen (latent dan wel manifest) van deze kennis- en informatieasymmetrie.” (Paragraaf 6.1, r.o. 76, p24; onderstreping door mij). Met deze Paragraaf beoogde de Raad “vergaande standaardisering”. Die “schept vooraf helderheid voor aangeslotenen over wat zij mogen verwachten van de producten die de gasaansluitdienst voortbrengt en de prijzen en condities daarvoor.” (Paragraaf 6.1, r.o. 76, p24; onderstreping door mij). De bedoeling van deze paragraaf is dus glashelder: bescherming van de aangeslotenen, door vooraf helderheid te scheppen.

In de toelichting (randnummer 90, op pagina 28) wordt ook nadrukkelijk aangegeven dat netbeheerders eenmalige werkzaamheden als afschakelen dan wel verwijderen *aanbieden* op basis van een voorcalculatorische opgave van de kosten. Het woord ‘aanbieden’ in de zinsnede “...te bepalen dat netbeheerders het wijzigen, verwijderen of fysiek af- of inschakelen van een bestaande gasaansluiting aanbieden op basis van een voorcalculatorische opgave van de kosten...,” kan niet anders gelezen worden dan een offerte met al dan niet een daaropvolgende opdracht.

5.3.4 Samenvatting van het voorgaande

[Artikel 2.9.2](#) is opgesteld door de NMa om de aangeslotene te beschermen, wat natuurlijk het volstrekte tegendeel is van het introduceren van betalingsverplichtingen die er daarvoor niet waren. Het artikel geeft alleen weer *hoe* kosten in rekening worden gebracht bij beëindiging van de aansluitovereenkomst, áls er een opdracht wordt gegeven n.a.v. een standaardofferte, waarvan de prijs voorafgaand aan de opdracht vaststaat. Een betalingsverplichting volgt pas als er daadwerkelijk opdracht is gegeven en de werkzaamheden zijn uitgevoerd. De ontstaansgeschiedenis van het artikel ondersteunt nadrukkelijk mijn interpretatie van dit artikel, en niet de suggestieve interpretatie van de netbeheerders.

5.4 De Gaswet: de wettelijke context

De wettelijke context waarbinnen de Tarievenscode Gas kan bestaan geeft ook al geen aanleiding om aan te nemen dat deze een afnemer zou verplichten te betalen voor werkzaamheden als fysiek afsluiten of verwijderen. Integendeel.

²⁷ https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/bijlagen/4167_B1_103133%20Besluit%2011%20november%202010.pdf

Zoals aangegeven in §5.2.2 is de Tarievencode Gas een uitvloeisel van de Gaswet ([artikel 12a](#)). Dat artikel draagt de gezamenlijke netbeheerders op om de Autoriteit Consument en Markt een voorstel te zenden met betrekking tot de door hen jegens netgebruikers te hanteren tariefstructuren dat de elementen en wijze van berekening beschrijft van drie onderdelen, die worden benoemd onder lid a-c. Kortweg gaat het om transport (a), bewerking van gas dat wordt ingevoerd (b) en meting en verzorging van de aansluiting (c).

5.4.1 Tariefstructuren

De Tarievencode Gas bevat, zoals aangegeven, alleen *tariefstructuren*, waar de netbeheerders zich aan moeten houden. Deze tariefstructuren betreffen de ‘elementen en wijze van berekening’ van de tarieven. Hóe in rekening wordt gebracht, dus. Andere afspraken, regels en verplichtingen –niet zijnde tariefstructuren–, horen niet thuis in de Tarievencode Gas. Dit betekent ook dat de tarieven zelf niet kunnen worden opgenomen in de Tarievencode Gas en ook niet de verplichting om die in rekening te brengen of te betalen. Het gaat zuiver om een voorschrift voor de netbeheerders zelf over de ‘elementen en wijze van berekening’. Betalingsverplichtingen volgen pas uit een andere, privaatrechtelijke overeenkomst, niet uit de Tarievencode Gas zelf.

5.4.2 Verwijdering - op verzoek

[Artikel 12a](#) schrijft voor een drietal onderdelen (a-c) voor dat de netbeheerders tariefstructuren in de Tarievencode Gas moeten opnemen. Voor het hier behandelde onderwerp van afsluiting of verwijdering van de aansluiting is alleen lid c van belang:

12a lid c: de tarieven voor meting van gas bij afnemers als bedoeld in artikel 43, eerste lid, voor het verzorgen van een aansluiting als bedoeld in artikel 10, zesde lid, of een aansluiting als bedoeld in artikel 10a, eerste lid, onderdeel d. (onderstreping door mij)

In [artikel 10](#), zesde lid worden namelijk de taken benoemd die kennelijk horen bij ‘het verzorgen van een aansluiting’ in artikel 12a:

10 lid 6. "Een netbeheerder heeft, in aanvulling op de in het eerste, derde en vijfde lid genoemde taken, in het voor hem krachtens artikel 12b, eerste lid, onderdeel f vastgestelde gebied tevens tot taak om:

- a. een ieder die verzoekt om een aansluiting die een doorlaatwaarde heeft van ten hoogste 40m³(n) per uur te voorzien van deze aansluiting;*
- b. een ieder die verzoekt om een aansluiting die een doorlaatwaarde heeft groter dan 40m³(n) per uur te voorzien van deze aansluiting op het dichtstbijzijnde punt van het gastransportnet met een voor die aansluiting geschikte druk en voldoende capaciteit;*
- c. aansluitingen te beheren en onderhouden;*
- d. aansluitingen te wijzigen of verwijderen, indien de aangeslotene hierom verzoekt."*

(onderstreping door mij)

In onderdeel d van [artikel 10](#) zesde lid wordt het wijzigen of verwijderen van de aansluiting dus tot taak gerekend van een netbeheerder, *in het geval dat de aangeslotene hierom verzoekt.* ²⁸

Hieruit blijkt dus dat de wetgever weliswaar tariefstructuren voor wijziging of verwijdering van de gasaansluiting in de Tarievencode Gas wil hebben opgenomen, maar uitdrukkelijk alleen voor de gevallen waarin de aangeslotene hierom verzoekt. Voor tariefstructuren voor verwijdering bij het ontbreken van een dergelijk verzoek is dus geen legitieme plek in de Tarievencode Gas.

[Artikel 2.9.2](#) kan dus ook op grond van deze wettelijke context niet gelezen worden als een (misschien impliciete) betalingsverplichting van de voormalig aangeslotene, in het geval deze niet verzoekt om wijziging of verwijdering. Een private overeenkomst dient daaraan vooraf te gaan.

²⁸ Deze taak is recent (1-1-2020) toegevoegd aan artikel 10 lid 6 in het kader van de omvattender “Wet van 9 april 2018 tot wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en van de Gaswet (voortgang energietransitie)” ([Staatsblad 2018, 109](#)). Tot 1-1-2020 waren afsluiting of verwijdering in het geheel niet geregeld in de Gaswet. Voor fijnproevers: de consequentie daarvan is dat tot begin dit jaar de ACM eigenlijk de wettelijke bevoegdheid miste om het toenmalige [artikel 2.5.1.12](#) op te nemen in de Tarievencode Gas, omdat verwijdering in de Gaswet helemaal niet tot de taken werd gerekend waarvoor tariefstructuren dienden te worden vastgesteld.

5.4.3 Samenvatting tot nu toe

De Tarievencode Gas is een uitvloeisel van de Gaswet en schrijft de netbeheerders *tariefstructuren* voor: de elementen en wijze van berekening van de tarieven voor een aantal benoemde taken in de Gaswet. Die tariefstructuren zijn niet de tarieven zelf, noch formuleren ze betalingsverplichtingen. Verwijdering is als een van de benoemde taken van netbeheerders opgenomen in de Gaswet, maar uitdrukkelijk alleen als de aangeslotene hierom verzoekt.

5.5 Conclusie

De intuïtie van waaruit dit stuk is geschreven staat nog steeds overeind. De netbeheerders misbruiken al zeker 2½ jaar de Tarievencode Gas. Het is een gedragscode voor henzelf, maar ze presenteren de TCG als wet. Bij gasverlaters wordt daarmee de suggestie gewekt dat ze hoe dan ook moeten betalen op grond van die (gesuggereerde) wet. Om gedoe te voorkomen geven ze uiteindelijk zelf opdracht tot verwijdering van de gasaansluiting. Die opdracht is vervolgens de échte grondslag voor de rekening.

Dit misbruik vindt systematisch plaats, en we hebben daar [op Tweakers](#)²⁹ inmiddels heel veel bewijs voor. Misbruik dat ook gewoon door gaat. Ondanks de vele malen dat de netbeheerders hierop gewezen zijn. Kwalijk, helemaal voor monopolisten, opererend in het publieke domein.

²⁹ https://gathering.tweakers.net/forum/list_messages/1951574?data%5Bfilter%5D=1

6 Huurders en de gasaansluiting

In dit artikel bespreek ik de speciale positie van gasverlatende huurders. Ik betoog dat zulke huurders met nog minder gedoe van hun vaste lasten voor gas af kunnen komen, omdat de verhuurder ‘beschikt’ over de gasaansluiting, en niet zichzelf. Als de netbeheerder iets met de ongebruikte gasaansluiting wil, kan de huurder gewoon doorverwijzen naar de verhuurder.

6.1 Huurders kunnen ook gasverlaten

Niet alleen particuliere huiseigenaren nemen het initiatief om hun huis onafhankelijk te maken van aardgas. Er zijn ook talloze huurders die een voorschot nemen op de transitie naar aardgasvrije wijken, en ervoor zorgen dat hun gaskraan dicht kan. Soms is dat vrij simpel, omdat ze alleen een kookgasaansluiting hebben. Dan volstaat een inductiekookplaat en eventueel een krachtstroomgroep in de meterkast. Andere huurders plaatsen daarnaast op eigen initiatief een elektrische boiler, of gaan zelfs lokaal verwarmen met infraroodpanelen. En als de gaskraan is dichtgedraaid, willen die huurders natuurlijk ook van het vastrecht af. Verwijderen van de fysieke aansluiting is echter bijna nooit een optie, omdat de verhuurder daarover gaat. Gasverlatende huurders kunnen dus niet eens de route volgen die de netbeheerders graag zouden zien: verwijdering aanvragen, de rekening daarvoor betalen, en daarna je leveringscontract voor gas opzeggen.

Zijn huurders daarmee veroordeeld tot het blijven betalen van de vaste lasten voor gas, ook al gebruiken ze niets meer? Integendeel. Juist omdat ze niet zelfstandig kunnen beslissen over het lot van de fysieke gasaansluiting, kunnen huurders met nog minder gedoe dan normaal hun leveringscontract voor gas opzeggen, en daarmee ook de overeenkomst met hun netbeheerder. Dat hangt samen met de dubbele betekenis van het werkwoord ‘beschikken’ in de definitie van het begrip ‘aangeslotene’ in de Gaswet en de daarmee samenhangende codes.

6.2 Beschikken: beslissen over, of gebruik maken van?

De gasaansluiting in je huis is van de netbeheerder. Je betaalt voor de aanleg, je betaalt voor het onderhoud en het gebruik én je betaalt ervoor als je de aansluiting weer weg wil hebben. Maar de aansluiting is en blijft het juridische en economische eigendom van de netbeheerder. Dat bepaalt de Gaswet.

De netbeheerder mag zijn bezit echter niet zomaar verwijderen. Verwijdering van de aansluiting is volgens de Gaswet ([artikel 10](#) lid 6 onder d) alleen een taak van de netbeheerder indien de aangeslotene hierom verzoekt.

10 lid 6. "Een netbeheerder heeft, in aanvulling op de in het eerste, derde en vijfde lid genoemde taken, in het voor hem krachtens artikel 12b, eerste lid, onderdeel f vastgestelde gebied tevens tot taak om:

- a. ...*
- b. ...*
- c. ...*

d. aansluitingen te wijzigen of verwijderen, indien de aangeslotene hierom verzoekt."

(onderstreping door mij)

De aangeslotene krijgt dus vanuit de Gaswet beslissingsbevoegdheid over wijziging of verwijdering van de gasaansluiting, die formeel van de netbeheerder is. Maar wie is die aangeslotene precies? Voor de betekenis van de term ‘aangeslotene’ kijken we in de [Begrippencode Gas onder Definities](#):

1.1 "In de voorwaarden bedoeld in de artikelen [12a](#), [12b](#) en [22](#) van de Gaswet wordt verstaan onder: aangeslotene: een persoon die beschikt over een aansluiting op een gastransportnet, niet zijnde een netkoppeling, dan wel degene die om een aansluiting heeft verzocht;" (onderstreping door mij)

Het werkwoord beschikken heeft in dit verband een interessante dubbele betekenis. Volgens Van Dale is de eerste betekenis: ‘beslissen over: afwijzend op iets beschikken’; en de tweede betekenis: ‘gebruikmaken van: vrij (kunnen) beschikken over.’

Volgens de Begrippencode Gas kan de ‘aangeslotene’ dus zowel doelen op iemand die *beslist* over een aansluiting, als iemand die *gebruik (kan) maken* van een aansluiting.

In het geval van een eigenaar-bewoner van een huis met een gasaansluiting maakt deze haarkloverij niet zoveel uit. Ze zal (samen met de mede-eigenaren) waarschijnlijk zowel *gebruik kunnen maken* van de aansluiting, als *kunnen beslissen* over die aansluiting.

Huurders hebben echter een andere positie. Ze kunnen weliswaar gebruik maken van de gasaansluiting, maar ze kunnen niet zelfstandig beslissen om die gasaansluiting te laten verwijderen. De verhuurder zal daar toestemming voor moeten geven. Het is dus afhankelijk van je interpretatie van het woord ‘beschikken’ of huurders beschouwd kunnen worden als aangeslotene of niet.

6.3 Gebruik of ATO bepalen niet wie de aangeslotene is

De tweede betekenis van het werkwoord beschikken (‘gebruik (kunnen) maken van’) is onvoldoende om te bepalen wie de daadwerkelijke rechtspersoon is. Immers, iedereen die in hetzelfde huis woont of verblijft kan ‘gebruik maken van’ de gasaansluiting. Jijzelf, je partner, je kinderen, je commensaal, of je inwonende schoonmoeder.

Netbeheerders lijken daarom vaak terug te vallen op degene die (als laatste) een Aansluit- en Transportovereenkomst had, om te bepalen wie de aangeslotene is. In de Begrippencode Gas wordt die associatie ook wel gelegd, bijvoorbeeld in de [definitie van de aansluitovereenkomst](#):

“aansluit- en transportovereenkomst: de overeenkomst tussen een aangeslotene en een netbeheerder betreffende de aansluiting op een gastransportnet en het transport van gas;”

We weten dat elke contractant voor de levering van energie ook automatisch een Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) aangaat met de netbeheerder. Huurders én kopers. Deze definitie van aansluitovereenkomst lijkt dus aan te nemen dat huurders ook aangeslotene kunnen zijn. Toch is het een misvatting om hieruit vervolgens te concluderen dat de aangeslotene per definitie degene is met een Aansluit- en Transportovereenkomst. Een misvatting, want de definitie van aangeslotene in de Begrippencode Gas is nadrukkelijk niet afhankelijk van een overeenkomst. Iemand die een ATO heeft kan *in de praktijk* worden geacht de aangeslotene te zijn, maar een aangeslotene is niet per definitie iemand met een ATO.

Dat blijkt bijvoorbeeld in de situatie waarin er géén ATO is, maar wél een gasaansluiting. Die situatie doet zich voor als iemand verhuist en er nog geen nieuwe bewoner is, of doet zich voor als iemand haar leveringscontract voor gas beëindigt. Er is nog steeds een aangeslotene, want er is nog steeds iemand die ‘beschikt’ (in de zin van ‘besluit over’) over de gasaansluiting (namelijk de perceeleigenaar).

De Begrippencode Gas is dus weliswaar dubbelzinnig in de definitie van het begrip aangeslotene, maar als we het woord ‘beschikt’ in die definitie alleen zouden opvatten als ‘gebruik maken van’ blijft hoe dan ook onduidelijk wie precies de rechtspersoon is die met ‘de aangeslotene’ wordt aangeduid. En ook de aanwezigheid van een overeenkomst is onvoldoende bepalend. De eerste betekenis van ‘beslissen over’ de (fysieke) aansluiting hoort er hoe dan ook bij.

6.4 Huurders klem?

Huurders met een gasaansluiting in hun huis kunnen niet zomaar beslissen over, of verzoeken om wijziging of verwijdering van de gasaansluiting³⁰. Daarvoor zal de verhuurder toestemming moeten geven. Als de huurder verwijdering wenst, zal zij zich eerst moeten vergewissen dat de verhuurder ook akkoord is. Anders zou de verhuurder in het ergste geval bij het opzeggen van de huur kunnen eisen dat de huurder een nieuwe gasaansluiting laat aanleggen, om het gehuurde in de oorspronkelijke staat op te kunnen leveren.

³⁰ Sterker nog, in sommige huurcontracten is zelfs een verplichting opgenomen om een overeenkomst met de netbeheerder aan te houden.

Huurders die van hun vaste lasten voor gas af willen en de route volgen die de netbeheerders graag willen, zitten daarom veelal klem. Ze kunnen niet eens de verwijdering van de gasaansluiting aanvragen, omdat de verhuurder niet meewerkt³¹.

6.5 Huurders vrij!

Huurders die van hun vaste lasten voor gas af willen (en dat mogen volgens hun huurcontract), maar niet de route volgen die de netbeheerders graag willen, hebben het echter juist aanzienlijk makkelijker dan andere gasverlaters. Zij leggen de bal gewoon bij de netbeheerder en de verhuurder. Als zij hun leveringscontract voor gas opzeggen (en daarmee hun ATO) betalen ze geen vaste lasten voor gas meer. Als de netbeheerder vervolgens begint aan te dringen dat ze moeten kiezen voor verwijdering of een nieuw leveringscontract, kunnen ze de netbeheerder aangeven dat zij geen aangeslotene zijn in de zin van de Begrippencode Gas, maar de verhuurder. Immers, die beschikt over de gasaansluiting (in de eerste betekenis van het woord beschikken), en die zal moeten besluiten of die verwijderd kan worden of niet. Als de netbeheerder de aansluiting op eigen initiatief wil verwijderen, dan zal de netbeheerder daarvoor contact moeten opnemen met de verhuurder.

³¹ Dat was overigens in 2006 al een grond voor de Geschillencommissie Energie om een huurder in die situatie in het gelijk te stellen (ENE05-2890; <https://www.degeschillencommissie.nl/uitspraken/verzoek-tot-afsluiting-gas-opzegging-i-s-m-schadevergoeding/>)

7 Nieuwe bewoners en de gasaansluiting

Nieuwe bewoners (huurders én kopers) die vanaf de sleuteloverdracht geen gas gebruiken én geen leveringscontract voor gas afsluiten hoeven sowieso niet te betalen voor afsluiten of verwijderen van de gasaansluiting, als ze daar zelf niet om vragen. De meeste netbeheerders erkennen dat ook, maar communiceren dit verder niet actief.

De transitie naar het aardgasvrij maken van alle woningen in Nederland is een gigantische opgave. Een goed moment om bestaande huizen zo aan te passen dat ze geen gas meer nodig hebben is natuurlijk bij een verhuizing. Dan is er meestal de ruimte voor het ingrijpende hak- en breekwerk, voor isolatie en voor aanpassing van het afgiftesysteem voor verwarming. Dat kost wat, maar dan is het huis wel klaar voor de toekomst. En de gaskraan kan dicht.

Voor een deel van die nieuwe bewoners is die gasmeter weliswaar nutteloos, maar zit die ook niet in de weg. Uit eigen beweging zullen ze dus geen opdracht geven aan de netbeheerder om de aansluiting te verwijderen. Netbeheerders zullen op een gegeven moment wel aan de bel trekken met het verzoek een keuze te maken: óf een leveringscontract afsluiten, óf de aansluiting laten verwijderen en de rekening daarvoor betalen.

Verhuizers die op hun nieuwe adres nooit een leveringscontract voor gas hebben afgesloten, hoeven echter zeker niet in te gaan op dat verzoek. In hun situatie ontbreekt –zelfs volgens de meeste netbeheerders zelf– elke grondslag om hen een rekening te sturen voor het afsluiten of verwijderen van die aansluiting, als de verhuizer daar niet zelf opdracht toe geeft.

Dat zit als volgt. De fysieke gasaansluiting zelf schept geen juridische verplichtingen voor de perceeleigenaar of huurder van een woning ³². Die verplichtingen ontstaan pas als er een Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) wordt afgesloten voor die aansluiting, en dat gebeurt pas in de *slipstream* van het sluiten van een leveringsovereenkomst met een energieleverancier. Als een verhuizer dus vanaf het moment dat zij de sleutel krijgt afziet van gasgebruik en dus geen leveringsovereenkomst voor gas aangaat, ontstaan er ook geen verplichtingen jegens de netbeheerder.

En daarmee vervalt het eerste standaard-argument van de netbeheerders. Daarin betogen ze dat gasverlaters hoe dan ook moeten betalen voor afsluiten of verwijderen van de aansluiting, omdat de afsluiting of verwijdering ‘dwingend’ zou voortvloeien uit het beëindigen van de ATO ³³. In het geval van verhuizers is er echter nooit een ATO gesloten tussen die verhuizer en de netbeheerder, omdat ze nooit een leveringscontract voor gas op dat adres hebben afgesloten.

Het tweede standaard-argument van de netbeheerders om een betalingsverplichting te suggereren –[artikel 2.9.2](#) van de Tarievencode Gas– vervalt daarmee ook ³⁴. Dat artikel begint namelijk met de zinsnede ‘*Bij de beëindiging van de aansluitovereenkomst...*’, en is daarom alleen van toepassing in situaties waarin de ATO wordt beëindigd. En zoals gezegd, de verhuizer in kwestie heeft helemaal geen ATO (gehad) om te beëindigen.

Nieuwe bewoners, of het nu kopers of huurders zijn, zijn dus sowieso nergens toe verplicht als het gaat om de gasaansluiting, op voorwaarde dat ze vanaf de sleuteloverdracht geen gas gebruiken en geen gasleveringscontract hebben afgesloten.

De netbeheerders beginnen dat ook door te krijgen. Bij Liander is er zelfs een speciale procedure voor eigenaar-bewoners als je ze belt en uitlegt wat de situatie is. Als je kunt aantonen met een kopie van je koopcontract vanaf welk moment je het huis bewoont, zeggen ze toe de aansluiting kosteloos te verwijderen. Bij Enexis en Stedin loopt dat nog wat stroever, maar uiteindelijk lukt het wel. Alleen Rendo is nog in de ontkenningfase op dit punt.

³² Zoals uitgebreider betoogd in §4 van hoofdstuk 3: *De Aansluit- en Transportovereenkomst: het virtuele contract tussen de afnemer en de netbeheerder*

³³ Zie hiervoor hoofdstuk 4: *Artikel 5.3 als de boobytrap van de netbeheerders*

³⁴ Zie voor een uitgebreide bespreking van dit artikel en zijn context hoofdstuk 5: *De Tarievencode Gas ontcijferd*

Het ontbreekt er echter nog aan dat de netbeheerders dit actief communiceren, bijvoorbeeld op hun websites. Er zullen dus nog genoeg verhuizers in de foutieve veronderstelling verkeren dat ze zelf opdracht moeten geven tot het verwijderen van de gasaansluiting, en vervolgens de rekening moeten betalen.

Onnodig dus. Houd de gaskraan dicht vanaf de start en sluit alleen een elektriciteitscontract af. En gebruik dat geld maar voor extra isolerend glas, dakisolatie of een *blowerdoor*-test.

8 Gasverlaters met een slotje

Gasverlaters (huurders én kopers) met een slotje op de gasmeter zijn niets verplicht aan de netbeheerder, tenzij ze bij het plaatsen van het slotje expliciet zijn overeengekomen dat er na twaalf maanden aanvullende werkzaamheden voor hun rekening moeten volgen.

8.1 Het slotje voor en na 2019

De regionale netbeheerders hebben lange tijd op verzoek de gasmeter verzegeld ('fysiek afgesloten') bij mensen die geen gas meer gebruiken. Kosteloos, of tegen een relatief bescheiden vergoeding. Dat gebeurde meestal d.m.v. een 'slotje': een stalen kap over de dichtgedraaide gaskraan, met daarop een daadwerkelijk hangslotje. Iedereen blij: de bewoner was van zijn vaste lasten voor gas af, en de netbeheerder kon rustig slapen in de wetenschap dat er geen gas kon worden gestolen.

Sinds 1 februari 2019 voeren de netbeheerders echter een gezamenlijk nieuw beleid, waarbij slotjes nog maar voor maximaal twaalf maanden kunnen blijven zitten. Daarna wordt de situatie volgens hen 'onveilig', en moet de aansluiting verwijderd worden, óf er moet een nieuw gasleveringscontract worden afgesloten. Zo'n contract maakt de aansluiting namelijk weer veilig...

Wil je dus ondanks die beperkte duur zelf een slotje op je meter, dan kun je daar opdracht toe geven (via mijnaansluiting.nl). Bij die opdracht teken je (voor zover ik kan nagaan³⁵) ook voor vervolgwerkzaamheden na twaalf maanden. In dat geval heb je je dus via de opdracht voor verzegeling ook al verbonden aan overeenkomst om na twaalf maanden opnieuw een keuze te maken.

8.2 Twaalf maanden later

Inmiddels voeren de netbeheerders dat nieuwe beleid meer dan een jaar, dus moeten ze iets met die (waarschijnlijk duizenden) slotjes her en der. De grote drie netbeheerders (Liander, Enexis en Stedin) zijn in het eerste kwartaal van 2020 begonnen met een campagne om deze oude gevallen op te ruimen. Mensen met een slotje dat dateert van vóór 2019 krijgen een brief met het aanbod om de gasaansluiting kosteloos te verwijderen. En als mensen dat niet willen, dienen ze weer een leveringscontract af te sluiten³⁶.

Stedin en Enexis zitten echter ook met een categorie slotjes dat ná 2018 is geplaatst. Sterker nog, Enexis plaatst nog regelmatig slotjes bij mensen die geen leveringscontract hebben, maar ook geen opdracht geven tot afsluiting of verwijderen van de aansluiting, en Stedin doet dat ook nog incidenteel. Allemaal gevallen dus van gasverlaters mét een slotje, die echter niet hebben ingestemd met vervolgwerkzaamheden na twaalf maanden.

De eerste mensen van dat cohort bij Stedin worden nu door deze netbeheerder benaderd om een definitieve keuze te maken. Opdracht geven tot verwijdering, of een nieuw leveringscontract afsluiten. Daarbij wordt dreigende taal gehanteerd. Zo schrijft Stedin: *"Ontvangen wij niet tijdig uw keuze? Dan zullen wij een juridische procedure starten."*

Zo'n zinnetje is natuurlijk altijd een fijne binnenkomer. Maar zou Stedin kans maken met een juridische procedure? Het lijkt me bijzonder sterk voor die gevallen waarin een eerdere aparte overeenkomst om die keuze te maken ontbreekt. En wel hierom:

1. De gasverlater-met-slotje kan niet gedwongen worden tot een keuze, als niet eerder al expliciet is afgesproken dat zo'n keuze moet worden gemaakt. De fysieke gasaansluiting zelf schept geen juridische verplichtingen voor de perceeleigenaar of huurder van een woning ³⁷.

³⁵ Verzegeling met een slotje op verzoek is in dit nieuwe beleid voor vrijwel niemand aantrekkelijk. Je maakt kosten voor de verzegeling en je wordt geacht daarna nog veel meer kosten te maken. Ik ken daarom maar één geval (bij Rendo), waarin de bewoner zelf opdracht gaf tot verzegeling van de aansluiting, en daarbij expliciet moest instemmen met vervolgwerkzaamheden na 12 maanden op zijn kosten.

³⁶ In die brieven stellen de netbeheerders dat zo'n keuze 'verplicht' zou zijn. Mensen die echt willen zieken kunnen ook bij die 'verplichting' wezenlijke vraagtekens bij zetten, maar ik vind dat een beetje *over the top*.

³⁷ Zoals uitgebreider betoogd in §4 van hoofdstuk 3: *De Aansluit- en Transportovereenkomst: het virtuele contract tussen de afnemer en de netbeheerder*

2. Er is al meer dan twaalf maanden geen Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) meer. Op de algemene voorwaarden bij die ATO kan dus geen beroep worden gedaan ³⁸.
3. Er kan ook geen beroep worden gedaan op [artikel 2.9.2](#) van de Tarieencode Gas ³⁹. Dat artikel begint namelijk met de zinsnede '*Bij de beëindiging van de aansluitovereenkomst...*', en is daarom alleen van toepassing in situaties waarin de ATO wordt beëindigd. Bovendien is één van de twee opties in dit artikel ('fysiek afsluiten') al lang gerealiseerd met het slotje.

8.3 Conclusie

Gasverlaters-met-een-slotje die na twaalf maanden een brief van de netbeheerder krijgen met een dringend verzoek een keuze te maken tussen een leveringscontract nemen, of de gasaansluiting verwijderen moeten zich dus vooral even afvragen of ze ooit expliciet hebben ingestemd met vervolgwerkzaamheden na twaalf maanden, bijvoorbeeld bij het plaatsen van het slotje. Dat kan eigenlijk alleen maar het geval zijn als ze:

- a. zélf ooit opdracht hebben gegeven tot het plaatsen van dat slotje
- b. bij die opdracht expliciet hebben ingestemd met een voorwaarde dat ze na twaalf maanden een dergelijke keuze maken.

Als dat niet het geval is, is het voldoende als de gasverlater-met-een-slotje de netbeheerder duidelijk maakt dat zij niet gebonden is om zo'n keuze te maken. Ze kan de netbeheerder desgewenst uitnodigen om op afspraak (cf. [artikel 4.1.2.5](#) van de Aansluit- en Transportcode Gas RNB) en voor eigen rekening de werkzaamheden aan de gasaansluiting te verrichten die de netbeheerder nodig acht.

³⁸ Zie voor een iets uitgebreidere uitleg hoofdstuk 7: *Nieuwe bewoners en de gasaansluiting*

³⁹ Zie voor een uitgebreide bespreking van dit artikel en zijn context hoofdstuk 5: *De Tarieencode Gas ontcijferd*

9 Nut, noodzaak en afwenteling bij verwijdering van de gasaansluiting

In de voorgaande artikelen is nogal uitgebreid stilgestaan bij wat –volgens mij– de juridische verhouding is tussen de gasverlater en de netbeheerder, en waarom er –volgens mij– geen grondslag is om een gasverlater te dwingen om te betalen voor het fysiek afsluiten of verwijderen van de gasaansluiting als zij daar geen opdracht toe geeft. Een terechte vraag is dan of er niet een maatschappelijke of morele plicht zou kunnen zijn om die kosten te betalen, ook als daar puur juridisch geen basis voor zou bestaan. Of met andere woorden: hebben de netbeheerders niet het morele gelijk aan hun kant, maar hebben ze dat gelijk gewoon juridisch nog niet goed geregeld? Het lijkt me goed daarop in te gaan. Je kunt je natuurlijk (en terecht) beroepen op wat is afgesproken, en wat niet, maar het is denkbaar dat je eventuele juridische gelijk tot een maatschappelijk of moreel ongewenst resultaat leidt. Bovendien beroepen de netbeheerders zich ook geregeld op maatschappelijke (nut en noodzaak) of morele (afwenteling) overwegingen ter rechtvaardiging van hun handelwijze. In dit artikel bespreek ik die overwegingen, en relativeer hun belang.

9.1 Nut en noodzaak

De discussie over de verwijderingskosten van de gasaansluiting ontstond pas, nadat netbeheerder Liander zijn beleid wijzigde in 2016. Dat beleid werd vervolgens –naar ik vermoed onder druk van Liander via Netbeheer Nederland– begin 2019 het beleid van alle netbeheerders. Bij beëindiging van het gasgebruik volstond het sindsdien niet meer om de aansluiting met een slotje te verzegelen, maar diende de aansluiting verwijderd te worden. Bovendien was die verwijdering niet meer gratis. De vele honderden euro's die het zou kosten waren de steen des aanstoots.

Van meet af aan heeft Liander de noodzaak van (volledige) verwijdering van de aansluiting verdedigd op grond van in ieder geval twee argumenten:

- a. Veiligheid
- b. Kosten van onderhoud en controle

Pas in tweede instantie (eind 2018) kwam daar een milieu-argument (c) bij, nadat het door Liander bestelde [KIWA-rapport](#) vanuit oogpunt van veiligheid de mogelijkheid openliet dat de dienstleiding in de grond achterbleef.

9.1.1 Veiligheid

Liander, en later ook de andere netbeheerders, zijn er van overtuigd dat een gasaansluiting die niet in gebruik is op de langere termijn tot een onveilige situatie leidt. Ze worden daarin bevestigd door het [KIWA-rapport](#)⁴⁰ (Van Aerde, 2018), dat in 2019 nog eens door het onafhankelijke [ingenieursbureau DNV-GL](#)⁴¹ en het [Staatstoezicht op de Mijnen](#) (SodM)⁴² is gereviewed op verzoek van de minister van EZK.

Het eerste argument van de netbeheerders daarvoor is het risico dat mensen die in een 'gasloos' huis wonen, in de onterechte veronderstelling kunnen verkeren dat de gasleidingen naar dat huis ook gasloos zijn. En in die veronderstelling wat al te achteloos gaan graven in de grond.

In het [KIWA-rapport](#) wordt dat risico ook benoemd (op p.10) en wordt daarnaast aangegeven dat een gasaansluiting die niet in gebruik is op termijn door corrosie en veroudering achteruitgaat en kan gaan lekken. Als dat in huis gebeurt, of bv. in de spouw of in de kruipruimte van een huis, kan dat tot levensgevaarlijke explosies leiden. De belangrijke impliciete veronderstelling van KIWA daarbij is wel dat die aansluiting ook niet

⁴⁰ Van Aerde, R. 2018. *Alternatieven voor het verwijderen van de gasaansluiting*. Apeldoorn, KIWA-rapport GT-180156.

<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=7d587ce6-b272-4755-bc80-a7246f9a64b9&title=Alternatieven%20voor%20het%20verwijderen%20van%20de%20gasaansluiting.pdf>

⁴¹ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=c0cf65cf-5ecf-4c90-95f6-5b8e2a21d66b&title=Kopie%20brief%20DNV-GL%20aan%20ministerie%20van%20EZK.pdf>

⁴² <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=c4732790-06f5-4a30-b070-357b3700e9fb&title=Kopie%20brief%20Staatstoezicht%20op%20de%20Mijnen%20aan%20de%20minister%20van%20EZK.pdf>

meer periodiek wordt gecontroleerd en onderhouden⁴³. KIWA gaf vervolgens aan dat er twee veilige opties zijn: volledige verwijdering van de gasaansluiting (inclusief de dienstleiding zelf), of het tweezijdig afkoppelen van de gasaansluiting (in huis en aan de straat), onder achterlating van de oude dienstleiding in de grond.

In de appreciatie van dat rapport door met name het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) wordt vervolgens (en in reactie op de twee opties van KIWA) een derde veiligheidsargument naar voren gebracht, namelijk de verwarring die een achtergelaten (drukloze) dienstleiding in de grond zou kunnen geven voor grondroerders. Als niet alle gasleidingen die ze aantreffen onder druk staan, zou men wellicht lichtvaardiger handelen bij het graven in de grond.

9.1.2 Kosten van onderhoud en controle

Van meet af aan zijn de netbeheerders natuurlijk ook eerlijk geweest over hun economische motief. Als een gasaansluiting niet meer in gebruik is én er worden geen vaste lasten (de periodieke aansluitvergoeding) meer voor betaald, dan maken de netbeheerders nog steeds (bescheiden) kosten voor onderhoud en controle. Ze zijn namelijk wettelijk verantwoordelijk voor de veiligheid van hun hele gasnetwerk, en kunnen daarom onderhoud en controle niet zomaar stoppen als er niet meer betaald wordt. Daar komt bij dat ze in sommige gemeenten nog precario moeten betalen per meter gasleiding in publieke grond.

9.1.3 Milieu

Zoals gezegd kwamen de netbeheerders pas na verloop van tijd met een derde argument om te onderbouwen dat *volledige* verwijdering van de gasaansluiting de enige mogelijkheid was: het milieu. Dat argument is echter nergens publiekelijk uitgewerkt door de netbeheerders. Er wordt slechts volstaan met de bewering dat het achterlaten van een oude dienstleiding in strijd zou zijn met de Wet Milieubeheer (Wm) en dat het verder gewoon netjes is om je oude rommel op te ruimen. Op grond van een dagvaarding door Enexis weet ik echter dat het argument is dat [artikel 10.37](#), eerste lid van de Wm een vervreemdingsverbod van afval formuleert: *‘Het is verboden zich door afgifte aan een ander van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen te ontdoen.’* Een afgedopte en achtergelaten dienstleiding in het perceel van een particulier zou dan gelden als bedrijfsafvalstof, waarvan de netbeheerder zich in zo’n geval zou ontdoen.

9.2 Overwegingen bij nut en noodzaak

Ik wil zeker niet beweren dat bovengenoemde argumenten onzin zijn. En in een normale commerciële relatie tussen een bedrijf en een klant mag je als klant aannemen dat het bedrijf nut en noodzaak goed heeft afgewogen tegen de kosten die het gekozen beleid met zich meebrengt. Maar in het geval van de netbeheerders, met een wettelijk monopolie, zijn kritische kanttekeningen zeker gerechtvaardigd. Zeker als die netbeheerders de kosten van dat beleid linksom of rechtsom denken te kunnen afwentelen op de resterende netgebruikers, of de gasverlators.

9.2.1 Individuele verwijdering is inefficiënt

Het volledig verwijderen van gasaansluiting op individuele basis is natuurlijk tamelijk kostbaar. Mogelijk dekken de forse prijzen die de netbeheerders daarvoor op dit moment rekenen nog niet eens de daadwerkelijke kosten. Als dit incidenteel zou blijven gebeuren, zouden die kosten misschien te billijken zijn, maar dat is niet het geval: er is nationaal beleid ingezet om hele wijken los te koppelen van het aardgas, en gemeenten hebben daarvoor inmiddels hun Regionale Energie Strategieën (RES) in concept opgeleverd. Daarin is maar zelden plaats voor groen gas, en veel vaker voor warmtenetten of *all-electric* oplossingen. De kans dat een voorloper-gasverlater in een wijk woont die binnen nu en dertig jaar volledig van het gas wordt afgekoppeld is bijzonder groot.

In dat licht is individuele verwijdering van gasaansluitingen al behoorlijk inefficiënt. Daar komt vervolgens bij dat straten in de regel eens in de dertig jaar voor groot onderhoud open gaan, wat een natuurlijk moment is om overbodig geworden gasleidingen te verwijderen. Gemeenten zitten bovendien helemaal niet te wachten op frequent gegrave in de openbare ruimte, omdat dit de kwaliteit van het straatwerk meestal niet ten goede komt. In termen van totale maatschappelijke kosten is het dan ook veel voordeliger om te wachten met verwijdering van de gasaansluiting tot zo’n ‘natuurlijk’ moment.

⁴³ KIWA schrijft op p.10 over de optie waarbij de aansluitleiding verbonden blijft met de hoofdleiding: “Om bij deze optie te komen tot een situatie waarbij de veiligheid is gewaarborgd, is het voorwaarde dat de installatie voor wat betreft de technische- en de beheers aspecten blijft voldoen aan de NEN 7244-6. Indien hiervan wordt afgeweken, is er geen waarborg op de veiligheid.”

9.2.2 Een smalle en brede opvatting van veiligheid

In een samenleving zo risico-avers als de onze, is een beroep op ‘veiligheid’ een goede manier om kritische vragen terzijde te leggen. Niemand wil natuurlijk moedwillig risico’s vergroten en mensen in gevaar brengen. Tegelijkertijd accepteren we maatschappelijk allerlei risico’s, omdat we de maatschappelijke kosten van het vermijden van die risico’s kennelijk niet vinden opwegen tegen de maatschappelijke baten. Denk bijvoorbeeld aan de honderden verkeersdoden per jaar⁴⁴, die we weliswaar betreuren, maar ook stilzwijgend accepteren als de prijs die we betalen voor de vrijheden van onze mobiliteit. Op dezelfde manier zouden we moeten overwegen wat het daadwerkelijke risico is van het nog maximaal dertig jaar lang in stand houden van gasleidingen onder druk die niet meer in gebruik zijn, en wat het alternatief (direct verwijderen) ons maatschappelijk zou kosten. Dat is een maatschappelijke kosten-batenanalyse die echter nimmer is gemaakt. De netbeheerders redeneren vanuit een vrij absolute nul-risico benadering, ongeacht de kosten daarvan.

Daar komt bij dat de benadering van de netbeheerders tamelijk bijziend is. De meeste ongelukken met gas bij individuele gebruikers gebeuren namelijk door *het gebruik* van gas. Koolmonoxide-vergiftiging staat elk jaar met stip op één in de jaarlijkse monitoring van gasongevallen achter de meter⁴⁵. Daarnaast zijn er elk jaar een tiental gasbranden of gasexplosies binnen de gevel, meestal door andere oorzaken (bv. een defect in de elektrische installatie) dan de gasaansluiting zelf⁴⁶. Gasverlaters brengen zulke risico’s terug naar nul door helemaal geen gas te gebruiken, ook als de aansluiting blijft liggen⁴⁷. Het nu nog vooral theoretische risico dat een niet-gebruikte gasleiding het risico op ongelukken vergroot zou moeten worden afgezet tegen de feitelijke verlaging van het risico door het niet meer gebruiken van gas⁴⁸.

9.2.3 Kosten van onderhoud en controle

Zoals eerder opgemerkt steunde de analyse van KIWA op de veronderstelling dat onderhoud en controle niet meer zouden plaatsvinden. Het is echter heel goed denkbaar dat niet-gebruikte gasleidingen tijdelijk mee blijven lopen in de driejaarlijkse controle door de netbeheerders⁴⁹. Deze controle wordt uitgevoerd door een gaslekzoeker die het tracé van leidingen langsloopt met een gas-snuffelaar. De kosten van het meenemen van die gasleidingen in die routine zijn naar mijn eigen beredeneerde inschatting marginaal: nog geen euro per jaar⁵⁰. Als onderhoud dringend gewenst is kan dan alsnog worden besloten tot individuele verwijdering. In deze oplossing kan er ook geen verwarring bestaan over gasleidingen die wel of niet onder druk staan: ze staan allemaal onder druk.

Natuurlijk dragen gasverlaters in een dergelijk voorstel niet meer bij aan de instandhouding van de complete gas-infrastructuur. Dat doen ze echter ook niet als hun aansluiting op individuele basis en op hun kosten wordt verwijderd. De steeds smaller wordende basis van betalende gebruikers voor het operationeel houden van de gasinfrastructuur is zeker een belangrijk vraagstuk in de energietransitie, maar wordt op geen enkele manier opgelost of verzacht door bij individuele gasverlaters de aansluiting volledig te verwijderen, zelfs niet als ze daarvoor betalen.

⁴⁴ In 2019 vielen er 661 verkeersdoden, in 2018 waren dat er 678, volgens SWOV (<https://www.swov.nl/feiten-cijfers/factsheet/verkeersdoden-nederland>)

⁴⁵ Rijpkema, H.J.M. 2019. *Registratie van gasinstallatieongevallen achter de meter - Jaaroverzicht 2018*. Apeldoorn, KIWA-rapport VGI/1237/Rpk, https://www.netbeheernederland.nl/upload/Files/Huishoudelijke_gasongevallen_2018_155.pdf

⁴⁶ Van Aerde, R. 2019. *Gasdistributie-incidenten jaaroverzicht 2018*. Apeldoorn, KIWA-rapport GT-190112. Pagina 15. https://www.netbeheernederland.nl/upload/Files/Gasdistributie-incidenten_2018_157.pdf

⁴⁷ Een aanvullend argument is dat het wegnemen van een individuele dienstleiding altijd gebeurt terwijl het systeem onder druk blijft staan. De monteurs krijgen dus te maken met gasuitstroom, zodra de dienstleiding van de hoofdleiding wordt losgenomen. In een wijkaanpak kan het hele systeem drukloos en gasloos gemaakt worden, zodat zonder risico van gasuitstroom alle leidingen kunnen worden verwijderd.

⁴⁸ Lars Boelen (2019) legde dat beter uit dan ik in zijn blog ‘De kosten van een gasaansluiting afdoppen’, te vinden op <https://www.parisproofplan.nl/de-kosten-van-een-gasaansluiting-afdoopen/>

⁴⁹ Desgewenst worden ze wel verzegeld om illegaal gebruik te voorkomen.

⁵⁰ Uitgaand van een driejaarlijkse controle buitenshuis door een gaslekzoeker die volgens de normuren 6,4 kilometer van het netwerk per dag aflegt, en de netbeheerder bruto 6000 euro per maand kost, zijn de kosten van deze gaslekzoeker per meter aansluitleiding 1,46 eurocent per jaar. Zie ook hier: https://gathering.tweakers.net/forum/list_message/57683998#57683998

9.2.4 Milieu

Het milieu-argument van de netbeheerders vind ik vergezocht. Gasleidingen die in gebruik zijn kunnen decennia-lang in de grond blijven liggen zonder dat iemand over de risico's voor het milieu begint. Hun impact op het milieu wordt natuurlijk niet opeens anders als ze niet meer in gebruik zijn.

Het is verder helemaal niet evident dat het laten liggen van een ongebruikte gasleiding juridisch gelijk staat aan het ontdoen van een bedrijfsafvalstof in de zin van [artikel 10.37](#) Wm. Evengoed zou kunnen worden betoogd dat die gasleiding gewoon eigendom blijft van de netbeheerder, die gedoogd wordt op particulier terrein en op een gelegen moment kan worden teruggenomen. Het zal zowel de voorkeur van particulieren als gemeenten zijn dat zulke leidingen pas verwijderd worden op een natuurlijk moment: als de straat of de tuin toch al open moet.

Het is begrijpelijk dat de juridische status van een niet-gebruikte gasleiding in particuliere grond, waar geen overeenkomst op zit, onduidelijk is. De vraag is of die onduidelijkheid de hoge kosten van individuele verwijdering van die gasaansluiting rechtvaardigt. Ik denk van niet.

Het heeft er verder ook alle schijn van dat het milieu-argument van de netbeheerders een gelegenheidsargument is: alleen ingegeven om te voorkomen dat de twee opties van KIWA in beeld blijven. Er zijn namelijk verschillende recente bindende adviezen van de Geschillencommissie Energie (o.a. [118868](#), [119641](#) en [120447](#)), waarin respectievelijk de netbeheerders Enexis, Liander en Coteq werd opgedragen die twee opties 'aan te bieden'. De verplichting om überhaupt iets aan te bieden is fundamenteel strijdig met de gedachte bij de netbeheerders dat gasverlaters geen keuze hebben, maar gewoon moeten betalen voor de afwikkeling die de netbeheerder wenselijk acht⁵¹.

9.3 Afwenteling

In laatste instantie argumenteren de netbeheerders, dat de kosten van verwijdering van de aansluiting linksom of rechtsom betaald moeten worden. Is het niet door de individuele gasverlater, dan wel door de resterende netgebruikers die nog wél de periodieke aansluitvergoeding betalen. In een meer tranentrekkende variant hiervan betaalt de bijstandsmoeder op driehoog achter met een gaskachel nog jarenlang voor de verwijderingskosten van de aansluiting van een goed verdienende professional die zich een goed geïsoleerd huis en een warmtepomp (met subsidie) kan veroorloven. Heel oneerlijk! Dat tranentrekkende argument klopt echter van geen kant. En wel om vier redenen.

9.3.1 De kosten zijn onnodig inefficiënt

Zoals hierboven in §9.2.1 betoogd zijn de kosten voor individuele verwijdering van de gasaansluiting onnodig inefficiënt. Het zijn dus kosten die vermijdbaar zijn⁵².

9.3.2 De kosten drukken niet op het vastrecht

De kosten van de verwijdering van een gasaansluiting zijn niet-gereguleerd, en mogen helemaal niet verwerkt worden in de periodieke aansluitvergoeding⁵³. Die bijstandsmoeder merkt dus helemaal niets in haar energierekening van de verwijderingskosten. Voor zover de netbeheerders die kosten zelf maken, bijvoorbeeld omdat ze op eigen initiatief verwijderen, gaan die kosten alleen maar ten laste van de winst van de netbeheerders. En die is met 15% of meer bepaald betekenisvol te noemen. De enigen die last hebben van de kosten van verwijdering van de gasaansluiting zijn dus de netbeheerders zelf, of hun aandeelhouders (de gemeenten en provincies).

9.3.3 De kosten zijn al deels betaald

In de gereguleerde periodieke aansluitvergoeding zit de *afschrijving* van de aansluiting al verwerkt. In de kosten van vervanging van de aansluiting is daarmee al voorzien. Als een gasverlater op een eerder moment besluit geen gas meer te gebruiken, is een deel van de vervangingskosten dus al betaald via het vastrecht. Die kosten hoeven niet meer gemaakt te worden bij de gasverlater. De opgebouwde afschrijving zal minder hoog zijn dan de kosten van een vroegtijdige individuele verwijdering, maar feit blijft dat een deel van die kosten dus al betaald is.

⁵¹ Niet voor niets zijn de meer substantiële milieu-argumenten door netbeheerders Liander en Enexis alleen maar te berde gebracht bij hun (pogingen tot) kantonrechtbankprocedures ter vernietiging van bindende adviezen van de Geschillencommissie Energie.

⁵² En vanwege hun inefficiëntie ook niet door de ACM geaccepteerd zouden moeten worden, mochten deze kosten in het gereguleerde tarief komen. Zie daarvoor verder Hoofdstuk 10: *Fifty-fifty: de 'reddingsboei' van Wiebes (en de netbeheerders)*

⁵³ Zoals treffend verwoord door Menno Poortinga a.k.a. Stooftje in de Leeuwarder Courant op 28 februari in zijn ingezonden stuk *De truc van de netbeheerders*. https://gathering.tweakers.net/forum/list_message/61574168#61574168

9.3.4 Netbeheerders mogen vervroegd verwijderde *assets* blijven afschrijven

Op grond van het [gewijzigde methodebesluit](#) van de ACM (2017-2021)⁵⁴ mogen netbeheerders bij vervroegde verwijdering van gasleidingen, de resterende afschrijving daarvan blijven doorberekenen in de periodieke aansluitvergoeding. Dat kunnen ze doen door deze verwijderde *assets* opgenomen te houden in de Gestandaardiseerde Activa Waarde (GAW). Netbeheerders hebben dus de keuze om de resterende afschrijving van een verwijderde gasaansluiting ten laste te brengen van de resterende gasgebruikers, inclusief de bijstandsmoeder. Ze hoeven dat echter niet te doen. Als ze bezorgd zijn over het lot van de bijstandsmoeder, kunnen ze dus ook prima besluiten om die verwijderde gasaansluiting niet op te nemen in de GAW.

9.4 Conclusie

Op nut en noodzaak van individuele en volledige verwijdering van de gasaansluiting valt het nodige af te dingen. Het primaire argument van veiligheid is gebaseerd op een expert-oordeel van KIWA, waarin het daadwerkelijke risico niet is gekwantificeerd. Dat argument neemt bovendien niet mee dat het risico op ongelukken juist ook daalt omdat gasverlaters geen gas meer gebruiken. Verder mist een maatschappelijke kosten-baten-analyse, waarin de kosten van individuele verwijdering van de gasaansluiting worden afgewogen tegen de baten in termen van beperking van risico's.

In het licht van het ingezette nationale beleid naar aardgasloze wijken is het bovendien veel kosten-effectiever en veiliger om de gasinfrastructuur straat- of wijksgewijs te verwijderen op een natuurlijk moment. Een tijdelijke voortzetting van de routinematige controle buitenshuis hoeft niet kostbaar te zijn, en is voldoende om het risico op lekkages door oude leidingen die langzaam zouden kunnen doorrotten te beheersen.

Het morele verwijt dat gasverlaters de rekening voor de verwijdering van hun aansluiting bij anderen neerleggen ('afwenteling') klopt om vier redenen niet. De belangrijkste daarvan is dat netbeheerders deze kosten helemaal niet in rekening mógen brengen in de periodieke aansluitvergoeding. Netbeheerders die op eigen initiatief een aansluiting verwijderen, doen dat dus ten laste van hun eigen operationele winst.

⁵⁴ Gewijzigd Methodebesluit Regionale Netbeheerders Gas 2017-2021, pagina 58, r.n. 204,
<https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/2019-01/6-herstel-methodebesluit-regionale-netbeheerders-gas-2017-2021.pdf>

10 Fifty-fifty: de ‘reddingsboei’ van Wiebes (en de netbeheerders)

Sinds maart 2019 hangt het 50/50 voorstel van Tom van der Lee (GroenLinks) boven de markt. Het voorstel beoogt de kosten van verwijdering van de gasaansluiting voor gasverlaters met de helft te reduceren. De andere helft moet dan worden opgehoest door de gasblijvers via het vastrecht. Het voorstel is nog steeds geen realiteit, omdat de ACM nog niet mee wilde werken. Maar de minister én de netbeheerders werken er hard aan om het mogelijk te maken. In dit -vrij technische- artikel probeer ik duidelijk te maken hoe het afgelopen jaar geprobeerd is het redelijk heldere doel van de motie Van der Lee uit te werken in daadwerkelijke regels. Mijn belangrijkste conclusie is dat die uitwerking betekent dat die 50% korting geldt voor gasverlaters die zélf opdracht geven tot verwijdering. Voor gasverlaters die daar geen opdracht voor geven heeft de motie geen consequenties: de helft van nul blijft immers nul. In een wat speculatievere slotparagraaf ga ik in op de vraag waarom de motie Van der Lee door minister Wiebes een ‘reddingsboei’ werd genoemd, en waarom die motie dat ook, en misschien nog wel meer is voor de netbeheerders.

10.1 De motie Van der Lee

Politiek gekrakeel over de kosten voor het verwijderen van de gasaansluiting is er minstens al sinds 2018. Minstens drie sets schriftelijke vragen, twee moties en één amendement passeerden de Tweede Kamer over dit onderwerp. Eén van die moties ([Kamerstuk 32 813-290](#)⁵⁵) werd op 6 maart 2019 aangenomen en wordt wel aangeduid als het 50/50 voorstel van GroenLinks-kamerlid Tom van der Lee. Die motie:

verzoekt de regering, voor de korte termijn een variant uit te werken waarbij de kosten van het afsluiten van de gasaansluiting 50/50 worden verdeeld over de huiseigenaar en de netbeheerder, waarbij de netbeheerder dit mag verrekenen in het vastrecht;

verzoekt de regering tevens, in de tussentijd na te denken over een goede, toekomstbestendige regeling voor de lange termijn,

De minister van EZK, Eric Wiebes, heeft vervolgens half april 2019 de netbeheerders een brief gestuurd, waarin hij de netbeheerders

*“vraagt ‘het voortouw te nemen om een variant uit te werken waarbij de kostenverdeling en regelgeving wordt vormgegeven conform de motie’. Daarbij dient volgens de Minister ‘geborgd [...] te worden dat de bewoner altijd de helft van de kosten draagt en dat de netbeheerder de andere helft van de efficiënte kosten mag opnemen in een gereguleerd tarief.’”*⁵⁶

10.2 Het voorstel van de netbeheerders

Dat hebben de netbeheerders vervolgens gedaan door [een voorstel](#)⁵⁷ te schrijven voor de wijziging van de Tarievencode Gas, en dat op 9 juli 2019 naar de ACM te sturen⁵⁸. De kern van dat voorstel is een extra lid 3 in artikel 2.7 en een gewijzigd en naar 2.9.5 hernummerd artikel 2.9.2:

Artikel 2.7 lid 3: “In aanvulling op het eerste lid geldt dat de aansluitvergoeding dient ter dekking van de helft van de verwijderingskosten die conform artikel 2.9, vijfde lid niet in rekening worden gebracht.”

⁵⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32813-290.pdf>

⁵⁶ Citaten zijn afkomstig uit de inleiding van het Codewijzigingsvoorstel van Netbeheer Nederland aan de ACM, d.d. 9 juli 2019. Zie volgende voetnoot

⁵⁷ De Tarievencode Gas wordt gewijzigd op voorstel van de gezamenlijke netbeheerders, of op voorstel van de ACM. De ACM toetst zo’n voorstel, en publiceert eventueel een ontwerp-besluit. Het codewijzigingsvoorstel van Netbeheer Nederland van 9 juli 2019 vind je hier: <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/2019-09/voorstel-verdelen-kosten-verwijderen-gasaansluiting.pdf>

⁵⁸ Tien dagen later stuurden 57 Tweakers buiten alle procedures om een zienswijze naar de ACM op dit voorstel: <https://www.polderhuis.org/liander/20190719-Reactie-Tweakers-groep-op-voorstel-NN-v3.1-an.pdf>

Artikel 2.9 lid 5: “Indien een aansluiting wordt verwijderd zal de netbeheerder de kosten voor het verwijderen van de aansluiting via een eenmalige bijdrage in rekening brengen bij de “voormalige” aangeslotene met inachtneming van de systematiek van voorcalculatie zoals beschreven in artikel 2.10, eerste lid, waarbij geldt dat bij aansluitingen met een aansluitcapaciteit tot en met 40 m³(n)/uur de netbeheerder slechts de helft van de betreffende kosten in rekening zal brengen.”
(onderstreping door mij)

In artikel 2.9.5 wordt aangegeven dat bij verwijdering maar de helft van de kosten in rekening wordt gebracht bij de voormalig aangeslotene. In artikel 2.7 wordt de mogelijkheid geschapen dat de netbeheerders de helft van de verwijderingskosten die ze niet in rekening mogen brengen in de periodieke aansluitvergoeding (van anderen) mogen verwerken.

Voor de uitvoering van de motie zouden de netbeheerders het daarbij hebben kunnen laten, maar in hun Codewijzigingsvoorstel voegden ze nog een aantal saillante andere wijzigingen toe, waarover meer in §10.6.

10.3 De ACM zegt nee

De ACM bleef lange tijd stil over het voorstel van de netbeheerders, en [publiceerde het voorstel](#) pas op 19 september 2019 op haar website⁵⁹. De beoordeling door de ACM duurde nog wat langer, en voor zover die is afgerond is die niet publiek. Op [28 november 2019](#) kwam Minister Wiebes echter al wel met dit verrassende antwoord op vragen van kamerlid Van der Lee:

“Dan kom ik bij de heer Van der Lee. Over de afsluitkosten is nog geen helderheid, zegt hij. Dat klopt ook. Ik ben begonnen met het uitvoeren van die motie. De fiftyfifty heb ik als zeer sympathiek beoordeeld. Ik heb hem ook laten weten dat ik de mij toegeworpen reddingsboei erg waardeerde. Soms is het Hollands Midden een keurige manier om aan iets tegemoet te komen. Maar de ACM heeft mij onlangs geïnformeerd dat zij op basis van het huidige juridische kader op het standpunt staat dat dat voorstel niet vastgesteld kan worden. Dat betekent dat ik nu de mogelijkheden aan het bekijken ben om wet- en regelgeving aan te passen zodat ik de motie kan uitvoeren. Dat zou mogelijk kunnen via wijziging van de ministeriële regeling over tariefstructuren, maar ik ben daarover aan het puzzelen en ga de Kamer binnenkort per brief laten weten hoe ik uitvoering wil geven aan deze motie. We zijn een beschaafd en mooi maar ook heel complex land. Het klonk zo mooi, die fiftyfifty! Bij dezen de loftoezwaaiing nog een keer.” (onderstreping door mij)⁶⁰

De ACM zei dus nee. Wat het bezwaar van de ACM dan wel was, werd pas publiekelijk duidelijk toen Henk Don, de scheidend topman van de ACM [in Trouw](#)⁶¹ een tipje van de sluier oplichtte: *“Als bewoners zelf vragen om afgesloten te worden van het gasnet, dan veroorzaken zij de kosten.”* (onderstreping door mij). En volgens Don bepaalt de wet dat degene die de kosten veroorzaakt die ook betaalt. Het ‘zelf vragen’ is overigens belangrijk in dit citaat: door zelf om een dienst te vragen veroorzaakt je de kosten. Dat is het zogenoemde *kostenveroorzakingsbeginsel*.

10.4 Het amendement Van der Lee

Het bezwaar van de ACM werd nog wat specifiekier toen Van der Lee op 11 februari 2020 met een [amendement](#)⁶² kwam bij de behandeling van de omvangrijke *Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet*. Met dat amendement stelde GroenLinks voor om [artikel 81b](#), eerste lid, onderdeel a van de Gaswet te wijzigen. Dat artikel luidt nu

“81b.1: Iedere netbeheerder die het transport van gas verricht dat bestemd is voor levering aan afnemers zendt jaarlijks voor 1 oktober aan de Autoriteit Consument en Markt een voorstel voor de tarieven die deze netbeheerder ten hoogste zal berekenen voor het transport van gas aan die afnemers en de dat transport ondersteunende diensten, en voor de taken bedoeld in de artikelen 1i en 10b met inachtneming van:

⁵⁹ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/codevoorstel-kosten-verwijderen-gasaansluiting>

⁶⁰ Verslag AO Vaste TK-Commissie EZK, Kamerstuk 32 813, nr. 444, p.39. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32813-444.html>

⁶¹ <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/nee-zeggen-tegen-groene-afspraken-scheidend-acm-topman-henk-don-deed-het-geregeld~b508b9df/>

⁶² Kamerstuk 35283-17, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35283-17.html>

- a. het uitgangspunt dat de kosten worden toegerekend aan de tariefdragers betreffende de diensten die deze kosten veroorzaken,
..." (onderstreping door mij)

Hier wordt in de Gaswet het *kostenveroorzakingsbeginsel* waar Don in Trouw op doelde vastgelegd. De netbeheerders mogen op grond van dit artikel alleen kosten bij afnemers in de gereguleerde periodieke aansluitvergoeding opnemen, die voortkomen uit de dienst die wordt verleend aan die afnemers. Hoewel er geen publiek document van de ACM over deze kwestie is, mogen we aannemen dat de ACM gewoon strikt was op dit punt: de kosten voor de verwijdering van de aansluiting bij de ene afnemer (de gasverlater die daarna geen periodieke aansluitvergoeding betaalt), mogen de netbeheerders niet zomaar in rekening brengen bij alle andere afnemers, die die periodieke aansluitvergoeding nog wel betalen (de gasblijvers). Zij hebben immers part noch deel aan die verwijdering.

Van der Lee stelde vervolgens in het amendement voor om onderdeel a zo te wijzigen dat dit komt te luiden:

- a. het uitgangspunt dat de kosten worden toegerekend aan de tariefdragers betreffende de diensten die deze kosten veroorzaken, behalve voor zover bij ministeriële regeling als bedoeld in artikel 12 voor de in artikel 12a, onderdeel c, genoemde dienst voor het verzorgen van een aansluiting, een andere kostentoerekening aan tariefdragers betreffende die dienst is toegestaan of voorgeschreven. (onderstreping door mij)

Met dit amendement wordt het mogelijk dat de minister een uitzondering op dat kostenveroorzakingsbeginsel maakt, via een ministeriële regeling. Waarschijnlijk zal dat de al bestaande [Regeling inzake tariefstructuren en voorwaarden gas](#)⁶³ zijn. Het amendement van Van der Lee werd aangenomen door de Tweede Kamer, en zal nu mee worden genomen in de behandeling door de Eerste Kamer van de wetswijziging van de Gaswet. Door de corona-crisis is op dit moment nog onduidelijk wanneer dat zal plaatsvinden.

Daarna zal er dus een ministeriële regeling moeten komen, die door de ACM moet worden getoetst ([artikel 12.2 Gaswet](#)), en dan vier weken na vaststelling door de minister in werking treedt als de Staten-Generaal niet protesteert ([artikel 12.3 Gaswet](#)).

Maar dan is de 50/50 motie nog steeds niet 'geregeld'. Daarna zal de Tarievencode gas moeten worden gewijzigd, waarschijnlijk langs de lijn van het eerdere voorstel van Netbeheer Nederland. De ACM zal een ontwerp-besluit moeten maken, op basis van dat voorstel, en dat ontwerpbesluit moet weer zes weken open staan voor het indienen van zienswijzen door belanghebbenden. De ACM moet die zienswijzen behandelen en waar nodig het ontwerp-besluit daarop aanpassen. Pas als de ACM dat heeft gedaan, en het definitieve besluit heeft genomen, kunnen de wijzigingen op de Tarievencode Gas worden gepubliceerd in het Staatsblad. Pas daarna kunnen de netbeheerders de helft van de kosten van het verwijderen van de gasaansluiting in rekening brengen bij de gasblijvers, via de periodieke aansluitvergoeding. Dat gaat dus al met al nog maanden duren.

10.5 Fifty-fifty: verwijdering op verzoek van de aangeslotene

De oorspronkelijke motie van Van der Lee liet in het midden of het om fysieke afsluiting⁶⁴ of verwijdering van de aansluiting op verzoek ging, of niet. Ik heb zelf de indruk dat de Tweede Kamer altijd van de veronderstelling uit is gegaan dat gasverlaters op een of andere manier gedwongen waren om opdracht te geven tot het laten afsluiten of verwijderen van de aansluiting als ze van het gas afgingen. Immers, het politieke rumoer ontstond door de regelmatige terugkerende signalen vanuit de samenleving over een 'afsluitboete'.

De consequenties van het amendement van Van der Lee zijn echter helder: het gaat om een 50/50 kostenverdeling van de verwijdering *op verzoek* van de aangeslotene. We moeten dan wel even de krochten van de Gaswet in. Het amendement verwijst namelijk naar "*de in [artikel 12a, onderdeel c, genoemde dienst voor het verzorgen van een aansluiting.](#)*"

⁶³ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0017884/2014-10-01>

⁶⁴ De motie spreekt overigens over het 'afsluiten van de gasaansluiting', wat woordelijk meer overeenkomt met fysiek afsluiten, dan met verwijderen. Uit de politieke context wordt echter duidelijk dat Van der Lee juist (de hoge kosten van) verwijdering op het netvlies had.

In [artikel 12a](#) wordt de netbeheerders opgedragen om de Tarievenscode Gas te schrijven of eventueel aan te passen:

“12a: Met inachtneming van de in artikel 12 bedoelde regels en de in artikel 6 van verordening 715/2009 bedoelde netcodes zenden de gezamenlijke netbeheerders aan de Autoriteit Consument en Markt een voorstel met betrekking tot de door hen jegens netgebruikers te hanteren tariefstructuren dat de elementen en wijze van berekening beschrijft van: ...” [en dan volgen lid a t/m c]

In onderdeel c van dit artikel 12a staat vervolgens:

“12a.c: de tarieven voor meting van gas bij afnemers als bedoeld in artikel 43, eerste lid, voor het verzorgen van een aansluiting als bedoeld in artikel 10, zesde lid, of een aansluiting als bedoeld in artikel 10a, eerste lid, onderdeel d.” (onderstreping door mij)

Het amendement van Van der Lee verwijst naar het onderstreepte gedeelte. Daarin wordt verwezen naar [artikel 10](#), zesde lid van de Gaswet. Daarin vinden we:

“10.6: Een netbeheerder heeft, in aanvulling op de in het eerste, derde en vijfde lid genoemde taken, in het voor hem krachtens artikel 12b, eerste lid, onderdeel f vastgestelde gebied tevens tot taak om:

- a. een ieder die verzoekt om een aansluiting die een doorlaatwaarde heeft van ten hoogste 40m³(n) per uur te voorzien van deze aansluiting;*
- b. een ieder die verzoekt om een aansluiting die een doorlaatwaarde heeft groter dan 40m³(n) per uur te voorzien van deze aansluiting op het dichtstbijzijnde punt van het gastransportnet met een voor die aansluiting geschikte druk en voldoende capaciteit;*
- c. aansluitingen te beheren en onderhouden;*
- d. aansluitingen te wijzigen of verwijderen, indien de aangeslotene hierom verzoekt.”*
(onderstreping door mij)

In onderdeel d, dat pas in de Gaswet is opgenomen sinds 1-1-2020, staat dus dat het tot de taken van een netbeheerder behoort om aansluitingen te wijzigen of verwijderen, maar dat artikel zegt er direct bij dat dit alleen geldt *indien de aangeslotene hierom verzoekt*.

Omdat [artikel 12a](#) verwijst naar [10](#) lid 6, is het in de Gaswet dus sinds 1-1-2020 mogelijk om tariefstructuren voor wijziging of verwijdering van de gasaansluiting op te nemen in de Tarievenscode Gas, *maar alleen voor de gevallen waarin de aangeslotene hierom verzoekt*.

Het amendement van Van der Lee wijzigt [artikel 81b](#) lid 1 onder a, om het via een ministeriële regeling mogelijk te maken dat de netbeheerders in de Tarievenscode Gas ([artikel 12a](#) Gaswet) kunnen afwijken van het kostenveroorzakingsbeginsel voor de taken genoemd in [artikel 10.6](#) Gaswet. En waar het de taak ‘verwijderen van de aansluiting’ betreft, gaat het dus uitdrukkelijk om *verwijdering op verzoek van de aangeslotene* (10.6.d).

Sinds dit amendement is dus helder voor wie de 50/50 motie van Van der Lee misschien betekenis gaat hebben: voor de mensen die zelf de netbeheerder verzoeken om hun aansluiting te laten verwijderen. Zij zullen (als alles daadwerkelijk geregeld is) de helft van de dan geldende (ongereguleerde) prijs daarvoor moeten betalen. De andere helft mogen de netbeheerders dan verrekenen in hun (gereguleerde) periodieke aansluitvergoeding. De hoogte van die gereguleerde tarieven stellen ze elk jaar voor 1 oktober voor aan de ACM, die ze vervolgens kan vaststellen.

10.5.1 De helft van nul: verwijdering op initiatief van de netbeheerder

Een interessante vraag is of de motie en het amendement van Van der Lee ook betekenis hebben voor mensen die géén verzoek doen om de aansluiting te laten verwijderen. Bijvoorbeeld als de netbeheerder besluit op eigen gezag de aansluiting te verwijderen van iemand die geen leveringscontract voor gas meer heeft. Netbeheerders beweren nog weleens dat ze ook in zulke gevallen de kosten in rekening kunnen brengen bij de ‘voormalig aangeslotene’, op grond van de Tarievenscode Gas. In hoofdstuk 5 heb ik al uitgebreid beargumenteerd waarom dat niet het geval is. De motie en amendement van Van der Lee maken dat niet anders, aangezien die alleen betrekking hebben op *verwijdering op verzoek*, en de kosten daarvan halveren voor de aangeslotene.

De netbeheerders zullen echter misschien te berde brengen dat de Tweede Kamer door het aannemen van de motie en het amendement de politieke uitspraak heeft gedaan dat de aangeslotene in ieder geval wél de helft moet betalen, ook als verwijdering niet geschiedt op haar verzoek⁶⁵. Mij lijkt dat sterk: de politieke context geeft juist aan dat de Tweede Kamer ontevreden was dat voorlopers in de transitie het volle pond moesten betalen. Met het amendement heeft de Kamer in ieder geval geen nieuwe verplichting geschapen om te betalen voor werkzaamheden waar de aangeslotene niet om heeft verzocht. Niet honderd procent, en ook niet de helft. Voor gasverlaters die geen opdracht geven tot verwijdering geldt dus mijns inziens de open deur dat de helft van nul nog steeds nul is.

10.6 De motie Van der Lee als reddingsboei

In het in §10.3 aangehaalde citaat van de minister van EZK in antwoord op een vraag van kamerlid Van der Lee in het [AO van 28 november 2019](#) zei Wiebes ook: *“De fiftyfifty heb ik als zeer sympathiek beoordeeld. Ik heb hem ook laten weten dat ik de mij toegeworpen reddingsboei erg waardeerde.”* Wiebes verwees hiermee naar de motie Van der Lee.

Maar waarom zou die motie een ‘reddingsboei’ voor de minister zijn? Dat maakte hij niet duidelijk. Mijn antwoord hieronder is een beredeneerde speculatie, maar niet meer dan dat.

10.6.1 Een reddingsboei voor Wiebes (1)

Het meest simpele antwoord is, dat de minister van EZK namens het kabinet beleid heeft gemaakt, dat er op is gericht om in Nederland geheel geen aardgas meer te gebruiken in 2050. Daartoe zijn er allerlei beleidsinstrumenten opgetuigd, waaronder subsidieregelingen om voorlopers te ondersteunen die de energievoorziening van hun woning onafhankelijk willen maken van aardgas, bijvoorbeeld met een warmtepomp. Die voorlopers worden vervolgens geconfronteerd met verwijderingskosten van de gasaansluiting, die breed worden ervaren als een tegengesteld signaal: als een ‘boete’ voor het voorop lopen. Wiebes kan die kosten echter niet verbieden, want daar gaat hij niet over. Hij kan natuurlijk de portemonnee trekken, en toezeggen die kosten uit de Rijksbegroting te betalen, maar dan schept hij een duur precedent: verwijdering van de in totaal 7 miljoen gasaansluitingen in Nederland zou meer dan 4 miljard euro kunnen kosten, als ze allemaal individueel verwijderd zouden worden. En het Klimaatakkoord gaat al geld genoeg kosten.

Het 50/50 voorstel van Van der Lee is zo gezien een reddingsboei voor de minister omdat die hem op een elegante manier verlost van een ongewenst dubbelzinnig signaal naar de maatschappij.

10.6.2 Een reddingsboei voor de netbeheerders

De motie Van der Lee is ook een reddingsboei voor de netbeheerders. Niet voor niks wijdde Netbeheer Nederland er een dag na het versturen van het codewijzigingsvoorstel al [een bericht](#)⁶⁶ aan op zijn website. Niet voor niks [kopte Netbeheer Nederland](#) binnen 24 uur na het indienen van het amendement van Van der Lee al op zijn website: *‘Ambities klimaatakkoord dichterbij door amendementen Elektriciteits- en Gaswet’*⁶⁷. Het zou mij zelfs niet verbazen als Netbeheer Nederland de pen heeft vastgehouden bij het schrijven van dat amendement, gezien het technische gehalte en het ontbreken van een officieel en publiek document waarin de ACM zijn bezwaren tegen hun voorstel uit de doeken doet. Vanwaar dit enthousiasme en deze betrokkenheid? Ik denk dat de motie een reddingsboei is voor de netbeheerders om drie redenen, in oplopend gehalte van speculatie.

10.6.2.1 Reddingsboei 1: Korting is altijd leuk voor de mensen

In de eerste plaats natuurlijk omdat ze net als de minister geconfronteerd worden met morrende gasverlaters, die niet begrijpen waarom ze als voorlopers moeten betalen voor de verwijdering van de gasaansluiting. Niet leuk voor je imago. De motie stelt ze in staat om een ‘redelijk’ aanbod te doen: 50% korting!

⁶⁵ De netbeheerders benadrukten waarschijnlijk ook niet voor niets in de toelichting bij hun Codewijzigingsvoorstel van 9 juli 2019, dat de minister hen had gevraagd een voorstel uit te werken waarin *“geborgd [moest] worden dat de bewoner altijd de helft van de kosten draagt.”* (onderstreping door mij)

⁶⁶ Netbeheer Nederland, 10 juli 2019, “Voorstel 50/50 verdeling gasverwijderingskosten naar ACM”,

<https://www.netbeheernederland.nl/nieuws/voorstel-50-50-verdeling-gasverwijderingskosten-naar-acm-1301>

⁶⁷ <https://www.netbeheernederland.nl/nieuws/ambities-klimaatakkoord-dichterbij-door-amendementen-elektriciteits-en-gaswet--1339>

10.6.2.2 Reddingsboei 2: Een blokkade tegen onwillige gasverlaters

De motie is mogelijk ook om een tweede reden een reddingsboei voor de netbeheerders, zij het dat ik hier speculatiever ben. De motie, en het daaropvolgende verzoek van de minister, bood de gezamenlijke netbeheerders namelijk de gelegenheid een ander lastig vuiltje (in ieder geval optisch) weg te werken: de onwillige gasverlaters die géén opdracht geven tot verwijdering van de aansluiting.

Zoals in §10.2 al aangegeven was het voor de verwerking van de motie voldoende om de Tarieencode Gas te wijzigen op twee punten: artikel 2.7 en artikel 2.9.5. Daar hadden de netbeheerders het bij kunnen laten, maar in hun Codewijzigingsvoorstel voegden ze nog een aantal andere wijzigingen toe, namelijk:

A. Een artikel (2.9.2) om het mogelijk te maken mensen zonder leveringscontract voor gas toch de periodieke aansluitvergoeding in rekening te brengen:

Artikel 2.9 lid 2: "Bij opschorten van de transportverplichting, waaronder het fysiek afschakelen van de aansluiting, op verzoek van de aangeslotene of door bijvoorbeeld het ontbreken van een leverancier, kan de netbeheerder, naast de kosten voor het fysiek afschakelen, de periodieke aansluitvergoeding in rekening blijven brengen." (onderstreping door mij)

B. Een artikel (2.9.3) om netbeheerders het recht te geven de aansluiting te verwijderen als er geen contractant is:

Artikel 2.9 lid 3: "Bij de beëindiging van de aansluitovereenkomst is de netbeheerder gerechtigd de aansluiting te verwijderen, indien zich op dat moment nog niemand voor een nieuwe aansluitovereenkomst heeft aangemeld."

C. En een artikel om de verwijdering van 2.9.3 met een jaar uit te kunnen stellen:

Artikel 2.9 lid 4: "Indien de 'voormalige' aangeslotene aantoont dat binnen afzienbare tijd de aansluiting weer in gebruik wordt genomen, kan de netbeheerder verwijdering van de aansluiting voor rekening en risico van de 'voormalige' aangeslotene met maximaal 1 jaar uitstellen. De netbeheerder volstaat dan met het tijdelijk fysiek afschakelen van de aansluiting. De kosten daarvoor worden in rekening gebracht via een eenmalige bijdrage met inachtneming van de systematiek van voorcalculatie zoals beschreven in artikel 2.10, eerste lid."

Deze wijzigingen zijn strikt genomen niet nodig om de motie Van der Lee uit te voeren⁶⁸. Uit de toelichting bij het voorstel blijkt dat deze artikelen bedoeld zijn om de Tarieencode Gas in lijn te brengen met het al eerder door Netbeheer Nederland ingezette beleid. De netbeheerder verwijdert de aansluiting als er geen contractant is voor die aansluiting, en ook niet wordt verwacht. Als de 'voormalige' aangeslotene verwacht binnen een jaar weer wél gas te gaan gebruiken kan zij die verwijdering voor maximaal 12 maanden opschorten op grond van artikel 2.9.4, maar dan moeten volgens het voorgestelde artikel 2.9.2 zowel het slotje als de periodieke aansluitvergoeding betaald worden.

Deze regels lijken mij echter niet bedoeld om daadwerkelijk veel toegepast te worden. Een perceeleigenaar die haar aansluiting wil behouden zal immers met deze nieuwe regels voor die 12 maanden altijd goedkoper uit zijn door gewoon een leveringscontract voor gas te nemen of te behouden.

Sterker nog: de toevoeging van de zinsnede "*of door bijvoorbeeld het ontbreken van een leverancier*" in het voorgestelde nieuwe artikel 2.9.2⁶⁹ is voor bovengenoemde situatie helemaal niet nodig. Die zinsnede is mogelijk alleen opgenomen om een (op zijn minst optische) blokkade op te werpen voor de huidige situatie, waarin iemand die geen leveringscontract voor gas meer heeft, ook geen periodieke aansluitvergoeding meer betaalt.

Met deze extra toevoegingen, onnodig voor de uitwerking van de motie Van der Lee, zouden de netbeheerders een argument kunnen hebben om gasverlaters die geen leveringscontract hebben te overtuigen dat ze er zo makkelijk niet mee weg komen. Ze zouden kunnen stellen dat de Tarieencode Gas hen verplicht de periodieke aansluitvergoeding (desnoods direct) bij hen in rekening te brengen, net zoals ze dat nu beweren over de verwijderingskosten. En ze zouden desnoods een argeloze kantonrechter kunnen overtuigen dat de

⁶⁸ Sterker nog: in het bestaande artikel 1.2.4.1 van de *Meetcode Gas* wordt al hetzelfde geregeld als in het voorgestelde artikel 2.9 lid 3.

⁶⁹ Niet te verwarren met het huidige artikel 2.9.2, dat hernummerd en gewijzigd 2.9.5 wordt in het voorstel van Netbeheer Nederland

Tarievencode Gas de aangeslotene verplicht de periodieke aansluitvergoeding te betalen. Dat die Tarievencode Gas alleen verplichtingen voor de netbeheerders schept⁷⁰ wil maar al te makkelijk ondersneeuwen.

10.6.2.3 Reddingsboei 3: Stapsgewijze socialisering van de verwijderingskosten

Mogelijk is er nog een derde reden dat de motie Van der Lee een reddingsboei voor de netbeheerders is. Als de volgers van de Tweakers-route gelijk hebben én bij de rechter gelijk krijgen dat de netbeheerders inderdaad geen grondslag hebben voor het in rekening brengen van verwijderingskosten als gasverlaters daar niet zelf opdracht toe geven, hebben de netbeheerders natuurlijk wel een flink probleem. Ze hebben immers breed het idee gezaaid dat de gasaansluiting verwijderd moet worden na maximaal 12 maanden zonder contract, en hebben daarbij geschermd met ‘onderzoek’ van KIWA dat geen andere conclusie zou toelaten. Als de Tweakers gelijk hebben zullen ze de kosten daarvoor zelf moeten betalen, en dat gaat ten koste van hun operationele winst.

De motie Van der Lee maakt het mogelijk om de helft van de kosten te verwerken in de periodieke aansluitvergoedingen. En aangezien het hier om een niet-gereguleerd tarief gaat, dat nu al jaarlijks stijgt met grotere stappen dan de inflatie⁷¹, kan die helft in een aantal jaren gelijk zijn aan het huidige volle pond. De motie Van der Lee maakt zodoende stapsgewijze socialisering van de verwijderingskosten mogelijk.

10.6.2.4 Een reddingsboei voor Wiebes (2)

Die derde reddingsboei voor de netbeheerders is dan ook gelijk de tweede reddingsboei voor Wiebes. De minister heeft zich immers, na raadpleging van DNV-GL en het Staatstoezicht op de Mijnen [geschaard](#) achter het beleid van de netbeheerders om de gasaansluiting in individuele gevallen geheel te verwijderen als die lange tijd niet wordt gebruikt⁷². Mocht inderdaad blijken dat de volgers van de Tweakers-route gelijk hebben én bij de rechter gelijk krijgen, dan zouden de netbeheerders de volgende dag bij de minister op de stoep staan om de kosten vergoed te krijgen uit de Rijksbegroting. Door stapsgewijs te socialiseren via de periodieke aansluitvergoeding wordt dat risico afgewend.

⁷⁰ Zie §5.2.2 van hoofdstuk 5: *De Tarievencode Gas ontcijferd*

⁷¹ Zie voor een historisch overzicht van de prijsontwikkeling: https://gathering.tweakers.net/forum/list_message/60348944#60348944

⁷² Kamerbrief van de Minister van EZK d.d. 12 november 2019, Kamerstuk 29023-254, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z21836&did=2019D45410

11 Consumentenbescherming

In Europese en nationale regelgeving, gericht op de bescherming van consumenten, zijn tal van aanwijzingen te vinden dat het vragen van een (hoge) vergoeding bij de beëindiging van de Aansluit- en Transportovereenkomst voor de verwijdering van de gasaansluiting helemaal niet mag, als aan die verwijdering niet een aparte opdracht ten grondslag ligt. Dat dwingende consumentenbeschermende recht gaat voor op alles wat eventueel is afgesproken in de overeenkomst zelf, de Algemene Voorwaarden of een code als de Tarievencode Gas. Een rechter moet zelfs ambtshalve toetsen op dat recht.

In de voorgaande hoofdstukken is besproken waarom een gasverlater niet hoeft te betalen voor afsluiting of verwijdering van de gasaansluiting, als zij daarvoor geen opdracht geeft. De argumentatie daarvoor ontleende ik aan het privaatrecht (de ATO als overeenkomst met bijbehorende Algemene Voorwaarden) en het publiekrecht (de Gaswet en de daaruit voortvloeiende Tarievencode Gas).

Er is echter nog een derde invalshoek, namelijk de dwingende Europese en nationale consumentenbescherming. Dwingend, in de zin dat er niet van mag worden afgeweken in private overeenkomsten. Bovendien moet een rechter ambtshalve toetsen op die regels, dus ook als een gedaagde consument zich er zelf niet op beroept. Allemaal bedoeld om consumenten⁷³ te beschermen, die vrijwel altijd de zwakkere partij zijn.

Het gebied is relevant, omdat dit dwingende consumentenbeschermende recht voorgeeft op bepalingen in de overeenkomst zelf of de Tarievencode Gas. Dus zelfs al zou de gasverlater verplicht zijn te betalen op grond van die overeenkomst of de Tarievencode Gas, dan nog zou toetsing op het consumentenbeschermingsrecht tot een andere conclusie kunnen (en mijns inziens moeten) leiden.

Dit is echter een juridisch gebied op zichzelf, waar ik maar beperkt kennis van heb. Daarom stip ik hieronder alleen een aantal aspecten van die consumentenbescherming aan, die een rechter in overweging zou moeten nemen mocht een netbeheerder zo iemand dagvaarden bij de rechtbank.

Het dwingende consumentenbeschermingsrecht zorgt ervoor dat een consument niet gebonden is aan:

1. Voorwaarden die het opzeggen van de overeenkomst wezenlijk beperken
2. Voorwaarden die niet bekend waren toen de overeenkomst werd gesloten
3. Voorwaarden die onduidelijk zijn, of voor meerdere uitleg vatbaar
4. Voorwaarden tot het betalen van een geldbedrag bij beëindiging van de overeenkomst

11.1 Voorwaarden die het opzeggen van de overeenkomst wezenlijk beperken

11.1.1 Burgerlijk Wetboek deel 6: beperking opzegging

Zoals onder §3.2 aangegeven gaat een consument automatisch een ATO aan op het moment dat zij een leveringsovereenkomst met een leverancier aangaat. En zoals in §3.6 aangegeven kan die overeenkomst op dezelfde wijze (mondeling, schriftelijk of langs elektronische weg) worden opgezegd als waarop die overeenkomst tot stand is gekomen, op grond van artikel [6:236](#) sub o BW ⁷⁴, ook wel de *Wet van Dam* genoemd. Die leveringsovereenkomst kan normaal gesproken kosteloos worden opgezegd. Alleen als er een vast tarief voor een bepaalde periode is afgesproken, kan het zijn dat de leverancier een boete mag vragen voor het eerder beëindigen van het contract.

Als afnemer sluit je dus een leveringscontract af, die je ook weer kosteloos kunt opzeggen. Dat is ook wat de leverancier communiceert. Met de opzegging van je leveringscontract zeg je ook automatisch de ATO op. Dat

⁷³ Consument hier begrepen als: een natuurlijk persoon, die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf. De Gaswet hanteert in [artikel 52b](#) een iets uitgebreidere categorie van beschermde kleinverbruikers, namelijk alle 'afnemers die beschikken over een aansluiting op een net met een totale maximale capaciteit van ten hoogste 40 m³(n) per uur.' ([artikel 43 lid 1 Gaswet](#))

⁷⁴ [6:236](#): "Bij een overeenkomst tussen een gebruiker en een wederpartij, natuurlijk persoon, die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, wordt als onredelijk bezwarend aangemerkt een in de algemene voorwaarden voorkomend beding: [...] o. dat de bevoegdheid van de wederpartij om de overeenkomst, die mondeling, schriftelijk of langs elektronische weg tot stand is gekomen, op een overeenkomstige wijze op te zeggen, uitsluit of beperkt;"

gaat in principe geheel buiten je om. Als je die ATO alleen maar zou kunnen opzeggen als je tegelijk een fors bedrag betaalt voor de verwijdering van je aansluiting, dan beperkt dat de bevoegdheid om de overeenkomst op dezelfde manier op te zeggen als waarmee die tot stand is gekomen (namelijk automatisch en buiten je om).

11.1.2 Burgerlijk wetboek deel 6: bevoegdheid tot ontbinding

De hoge prijs voor verwijdering is onredelijk bezwarend, omdat zo'n voorwaarde de bevoegdheid tot ontbinding beperkt in de zin van [6:236](#) sub b BW:

“6:236 BW: Bij een overeenkomst tussen een gebruiker en een wederpartij, natuurlijk persoon, die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, wordt als onredelijk bezwarend aangemerkt een in de algemene voorwaarden voorkomend beding

[...]

b. dat de aan de wederpartij toekomende bevoegdheid tot ontbinding, zoals deze in afdeling 5 van titel 5 is geregeld, uitsluit of beperkt;”

Zo'n onredelijk bezwarend beding ('voorwaarde') in algemene voorwaarden is vernietigbaar op grond van artikel [6:233](#) sub a BW:

6:233.a BW: Een beding in algemene voorwaarden is vernietigbaar

a. indien het, gelet op de aard en de overige inhoud van de overeenkomst, de wijze waarop de voorwaarden zijn tot stand gekomen, de wederzijds kenbare belangen van partijen en de overige omstandigheden van het geval, onredelijk bezwarend is voor de wederpartij; [...]

Een onredelijke voorwaarde als deze kan dus door de rechter vernietigd worden, en de rechter moet dit ook ambtshalve toetsen.

11.2 Voorwaarden die niet bekend waren toen de overeenkomst werd gesloten.

11.2.1 Gaswet

In de Gaswet zelf (in [artikel 52b](#)) is voor beschermde kleinverbruikers⁷⁵ extra bescherming, bovenop de reguliere consumentenbescherming opgenomen:

“52b lid 1: De voorwaarden, verbonden aan een leverings- of transportovereenkomst met een afnemer als bedoeld in [artikel 43](#), eerste lid, zijn transparant, eerlijk en vooraf bekend. De voorwaarden worden in ieder geval voor het sluiten van de overeenkomst verstrekt en zijn gesteld in duidelijke en begrijpelijke taal.” (onderstreping door mij)

De netbeheerders hanteren een 'voorwaarde' voor de beëindiging van de ATO, namelijk het tegen hoge kosten verwijderen van de aansluiting op kosten van de gasverlater. Die voorwaarde is echter niet transparant, niet gesteld in duidelijke en begrijpelijke taal en was zeker niet voorafgaand aan het sluiten van de ATO bekend. Vanwege deze strijdigheid met artikel 52b is dit een *onredelijke voorwaarde* volgens [artikel 44.1](#) van de Gaswet:

“1. Een houder van een vergunning heeft de plicht op een betrouwbare wijze en tegen redelijke tarieven en voorwaarden zorg te dragen voor de levering van gas aan iedere in [artikel 43](#), eerste lid, bedoelde afnemer die daarom verzoekt. De voorwaarden zijn in ieder geval niet redelijk als zij niet in overeenstemming zijn met het bepaalde bij of krachtens [artikel 52b](#). De artikelen [236](#) en [237](#) van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek zijn mede van toepassing op voorwaarden in overeenkomsten met afnemers die rechtspersoon zijn of handelen in de uitoefening van een beroep en bedrijf Artikel 14, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.” (onderstreping door mij)

Een niet-redelijke voorwaarde als deze kan door de rechter vernietigd worden, en de rechter moet dit ook ambtshalve toetsen.

⁷⁵ 'afnemers die beschikken over een aansluiting op een net met een totale maximale capaciteit van ten hoogste 40 m³(n) per uur.' ([artikel 43](#) lid 1 Gaswet)

11.3 Voorwaarden die onduidelijk zijn, of voor meerdere uitleg vatbaar

11.3.1 Europese Richtlijn Oneerlijke handelspraktijken en Burgerlijk wetboek deel 6

De [Europese richtlijn Oneerlijke handelspraktijken, artikel 5](#), maar ook artikel [6:238.2](#) BW geven aan dat bij onduidelijke bedingen de voor de consument gunstigste interpretatie prevaleert:

“[Artikel 5](#): In het geval van overeenkomsten waarvan alle of bepaalde aan de consument voorgestelde bedingen schriftelijk zijn opgesteld, moeten deze bedingen steeds duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld. In geval van twijfel over de betekenis van een beding, prevaleert de voor de consument gunstigste interpretatie. Deze uitleggingsregel is niet van toepassing in het kader van de in artikel 7, lid 2, bedoelde procedures.”

Iets soortgelijks staat in het Burgerlijk Wetboek deel 6:

“[6:238.2](#): Bij een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 236 en 237 moeten de bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld. Bij twijfel over de betekenis van een beding, prevaleert de voor de wederpartij gunstigste uitleg.”

De (kosten voor) verwijdering van de aansluiting zijn niet afgesproken in de ATO of de AV. Artikel 3.6 AV creëert wel een expliciete opzeggingsbevoegdheid, maar rept op geen enkele manier van kosten die daaraan verbonden zijn. De netbeheerders moeten een curieuze en verrassende redenering via artikel 5.3 volgen om deze kosten uit de AV te construeren (zie hiervoor verder hoofdstuk 4). Zelfs als ze in die redenering gelijk zouden hebben zou dat in strijd zijn met artikel 5 van de Richtlijn Oneerlijke handelspraktijken, en met artikel 6:238.2 BW.

11.4 Voorwaarden tot het betalen van een geldbedrag bij beëindiging van de overeenkomst

11.4.1 Gaswet

In het hierboven al aangehaalde [artikel 52b](#) van de Gaswet staat in lid 8:

“52b lid 8: Indien sprake is van een overeenkomst voor bepaalde duur, kan de leverancier in deze overeenkomst opnemen dat bij tussentijdse beëindiging van de overeenkomst de afnemer een redelijke vergoeding is verschuldigd. Indien sprake is van een overeenkomst voor onbepaalde duur, kan een dergelijke vergoeding niet in de overeenkomst worden opgenomen.” (onderstreping door mij)

Uit artikel 52b lid 8 blijkt dat bij een overeenkomst voor onbepaalde duur (wat een ATO altijd is) geen voorwaarde in de overeenkomst mag worden opgenomen waarin een vergoeding wordt gevraagd bij beëindiging van die overeenkomst. De door de netbeheerders gehanteerde ‘voorwaarde’ voor de beëindiging van de ATO van het tegen hoge kosten verwijderen van de aansluiting op kosten van de gasverlater is zo’n vergoeding, die volgens de Gaswet dus niet als voorwaarde mag worden gesteld.

11.4.2 Burgerlijk wetboek deel 6

[Artikel 6:230j](#) van het Burgerlijk Wetboek (BW) bepaalt:

“De consument is niet zonder zijn uitdrukkelijke instemming gebonden aan een verbintenis tot een aanvullende betaling van een geldsom ter verkrijging van een prestatie die niet de kern van de prestatie is. Uit het gebruik van standaardopties die de consument moet afwijzen, kan geen uitdrukkelijke instemming worden afgeleid.” (onderstreping door mij)

Verwijdering van de gasaansluiting is niet de kern van de prestatie in de ATO, dat is aansluiting en transport van gas. Als een gasverlater bij beëindiging van die overeenkomst geen opdracht geeft tot verwijdering, is zij dus ook niet gebonden aan een verbintenis tot een aanvullende betaling voor die verwijdering. Op grond van [6:230i lid 1](#) BW (“Van het bepaalde bij of krachtens deze afdeling kan niet ten nadele van de consument worden

afgeweken.”) is dit artikel dwingend recht, zodat iedere andersluidende voorwaarde (bijvoorbeeld in de Algemene Voorwaarden) ongeldig zou zijn.

11.4.3 Burgerlijk wetboek deel 7

De ATO kan worden begrepen als een overeenkomst van opdracht, waarbij de afnemer de opdrachtgever is. Op grond van [artikel 7:408](#) lid 1 BW kan de opdrachtgever te allen tijde de overeenkomst opzeggen, en ingevolge lid 3 van dat artikel is een consument ter zake van een opzegging geen schadevergoeding verschuldigd:

“7:408.1: De opdrachtgever kan te allen tijde de overeenkomst opzeggen.

7:408.2: (...)

7:408.3: Een natuurlijk persoon die een opdracht heeft verstrekt anders dan in de uitoefening van een beroep of bedrijf, is, onverminderd artikel 406, ter zake van een opzegging geen schadevergoeding verschuldigd.”

Dit punt maakte de Geschillencommissie Energie overigens ook al in 2006 ([ENE05-2890](#)).⁷⁶

11.5 Conclusie

In Europese en nationale regelgeving, gericht op de bescherming van consumenten, zijn tal van aanwijzingen te vinden dat het vragen van een (hoge) vergoeding bij de beëindiging van de Aansluit- en Transportovereenkomst voor de verwijdering van de gasaansluiting helemaal niet mag, als aan die verwijdering niet een aparte opdracht ten grondslag ligt. Dat dwingende consumentenbeschermende recht gaat voor op alles wat eventueel is afgesproken in de overeenkomst zelf, de Algemene Voorwaarden of een code als de Tarieencode Gas. Een rechter moet zelfs ambtshalve toetsen op dat recht.

⁷⁶ <https://www.degeschillencommissie.nl/uitspraken/verzoek-tot-afsluiting-gas-opzegging-i-s-m-schadevergoeding/>

12 Auteur & copyrights

Bram Bos (1968) studeerde biologie (VU) en wetenschaps- en technologiedynamica (UvA) en promoveerde in 2004 in de wijsbegeerte (VU). Hij werkt bij Wageningen Livestock Research (onderdeel van Wageningen UR) als senior-onderzoeker in innovatieprojecten in de verduurzaming van de veehouderij. Hij woont in Amsterdam in gemeentemonument *het Polderhuis* (<https://www.polderhuis.org>) dat hij renoveerde tot een zeer energiezuinige en gasloze woning. Sinds augustus 2017 houdt hij zich hobbymatig bezig met het vraagstuk van de kosten van verwijdering van de gasaansluiting, samen met een groeiende groep enthousiaste voorlopers op het online Tweakers-forum *Gas de deur uit: gratis of toch niet?*. Hij is één van de bijna 190 mensen op dat forum die hun leveringscontract voor gas opzegden bij de netbeheerder, maar geen opdracht gaven tot verwijdering. In zijn geval verwijderde netbeheerder Liander na een slepende discussie, en na twee zittingen van de Geschillencommissie Energie, zijn gasaansluiting op eigen initiatief. De rekening daarvoor wordt al sinds eind september 2019 betwist door Bos. Liander maakt veelzeggend genoeg al meer dan een half jaar geen aanstalten tot invordering.

Dit informerende én opiniërende werkje is in 2020 belangeloos geschreven zonder externe financiering, met het doel kennis en argumenten te delen met de vele gasverlatende lotgenoten.

12.1 Contact

Contact opnemen met de auteur kan via info@polderhuis.org.

12.2 Creative Commons licentie

Tenzij anders vermeld is alles in dit werk gelicentieerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0-licentie. Wanneer je gebruik wilt maken van dit werk, hanteer dan de volgende methode van naamsvermelding: *Bram Bos, De afsluitboete bestaat niet (2020), CC-BY-SA 4.0 gelicenseerd*. De volledige licentie-tekst is te lezen op: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

13 Bijlage: de Tweakers-route

Gasverlaters die zonder hoge kosten van de vaste lasten voor gas af willen, maar de aansluiting en meter niet per se kwijt willen, zeggen hun leveringscontract voor gas op bij hun energieleverancier. Daarmee zeggen ze automatisch ook de Aansluit- en Transportovereenkomst (ATO) met de netbeheerder op. Op grond van artikel 3.6 van de Algemene Voorwaarden bij die ATO kan dat kosteloos. Ze gaan vervolgens niet in op de daaropvolgende dringende verzoeken van de netbeheerder om opdracht te geven tot verwijdering. In vrijwel alle gevallen blijft het daarbij, soms worden deze mensen uit arren moede verzegeld. Soms volgt een factuur, die dan wordt betwist.

Netbeheerders zijn het vurig oneens met deze *Tweakers-route*, maar hebben in de afgelopen drie jaar nog nimmer kunnen aantonen, waarom iemand zou moeten betalen voor afsluitings- of verwijderingswerkzaamheden die niet in opdracht geschieden. Inmiddels hebben meer dan 185 Tweakers deze route bewandeld, bij alle netbeheerders. Daarnaast hebben zo'n 35 verhuizers ontdekt dat ze niet hoeven te betalen voor verwijdering van de gasaansluiting, als ze die nooit hebben gebruikt.

Deze Tweakers delen sinds 2016 hun ervaringen in het speciale forum ('topic') '*Gas de deur uit, gratis of toch niet?*', dat te vinden is op:

- https://gathering.tweakers.net/forum/list_messages/1709785 (Deel 1; 2-8-2016 t/m 17-10-2019)
- https://gathering.tweakers.net/forum/list_messages/1951574 (Deel 2; vanaf 17-10-2019)

14 Naschrift 2023

De bundel *De Afsluitboete bestaat niet* verscheen in mei 2020. Op dat moment kostte het je nog serieus geld als je opdracht gaf om de gasaansluiting te laten verwijderen door de netbeheerder, en suggereerden de netbeheerders dat dit ook het geval was als je geen opdracht zou geven en geen leveringscontract voor gas had. Ten onrechte, zoals deze bundel betoogt en onderbouwt.

De ontwikkelingen hebben sinds mei 2020 natuurlijk niet stilgestaan. Voor deze bundel zijn drie ontwikkelingen relevant om in dit naschrift kort te bespreken:

1. De ontwikkelde jurisprudentie vanaf augustus 2020 tot eind 2021
2. De mede daardoor sinds maart 2021 gecreëerde mogelijkheid om de gasaansluiting ‘gratis’ te laten verwijderen
3. De kans dat die mogelijkheid op korte termijn weer wordt teruggedraaid.

14.1 Ontwikkelde jurisprudentie

De Tweakers achter de in deze bundel besproken tweakers-route hebben er samen met de uitstekende advocaat Erwin Dingenouts (Inigo) voor gezorgd dat er in een tijdsbestek van een half jaar twee inhoudelijk sterk onderbouwde vonnissen door twee kantongerechten werden geveld, waarin gasverlaters die de Tweakers-route hadden gevolgd volledig in het gelijk werden gesteld. De netbeheerders in kwestie (Rendo en Liander) hadden bij deze gasverlaters zonder opdracht de gasaansluiting verwijderd en daarvoor een factuur gestuurd, die de gasverlaters weigerden te betalen. De netbeheerders daagden hen vervolgens voor de kantonrechter. Met twee goed voorbereide crowd-fundingsacties onder de Tweakers konden deze gasverlatende Tweakers echter een goede advocaat betalen. In anderhalf jaar ontstond vervolgens de onderstaande jurisprudentie, die de centrale stellingname in deze bundel (in hoofdstukken 3, 4 en 5) volledig onderbouwt.

1. Het eerste ‘Tweaker’-vonnis van 4 augustus 2020 (Assen, ECLI:NL:RBNNE:2020:2734 ⁷⁷) bevestigde onze stelling (zie hoofdstuk 5) dat de Tarievencode Gas geen grondslag biedt voor een betalingsverplichting na verwijdering zonder opdracht. Het vonnis was verder aanleiding voor de toenmalige minister van EZK om het oorspronkelijke 50/50 plan (zie Hoofdstuk 10) om te bouwen naar een regeling waarin niet de helft, maar alle kosten van verwijdering van de gasaansluiting zouden worden opgebracht door de rest van de (blijvende) gasgebruikers.
2. Het tweede ‘Tweaker’-vonnis (Arnhem, ECLI:NL:RBGEL:2021:774 ⁷⁸) kwam op 10 februari 2021, vlak voordat die nieuwe regeling werd ingevoerd. Het bevestigde het eerste vonnis inhoudelijk volledig, en maakte ook ondubbelzinnig duidelijk dat er zonder opdracht geen contractuele grondslag is voor een betalingsverplichting na verwijdering zonder opdracht (zie ook de hoofdstukken 3 en 4).
3. In juli 2021 volgde een geschilbesluit ⁷⁹ van de ACM, waarin Liander op de vingers werd getikt voor het onterecht versturen van een factuur voor een verwijdering waar geen opdracht voor was gegeven. Daarmee handelde de netbeheerder in strijd met de Gaswet.
4. In april 2021 oordeelde de Geschillencommissie Energie (GE-55866-59564 ⁸⁰) dat gasverlaters niet verplicht zijn om opdracht te geven voor een verwijdering.
5. Het initiatief tot het maken van een afspraak voor een door de netbeheerder gewenste verwijdering moet ook van die netbeheerder komen, zo oordeelde de Rechtbank Oost Brabant op 3 december 2020 (ECLI:NL:RBOBR:2020:6862 ⁸¹).
6. En eind 2021 toonden twee consumenten aan dat ze ook zonder advocaat met behulp van deze jurisprudentie konden winnen van netbeheerder Stedin (ECLI:NL:RBNHO:2021:11381 ⁸²), die van de rechtbank wel mocht afsluiten, maar geen grond had om kosten in rekening te brengen.

⁷⁷ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBNNE:2020:2734>

⁷⁸ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBGEL:2021:774>

⁷⁹ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/geschil-verzoeker-liander-over-de-verwijderkosten-van-een-gasaansluiting>

⁸⁰ <https://www.polderhuis.org/gasverlaters/20210423-BA-GE-55866-59564-an.pdf>

⁸¹ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBOBR:2020:6862>

⁸² <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBNHO:2021:11381>

14.2 Nieuwe regeling: ‘gratis’ verwijdering van de gasaansluiting

Zoals in hoofdstuk 10 al besproken was de minister van plan om de zogenoemde 50/50 regeling van kamerlid Tom van der Lee door te voeren in de Tarievencode Gas, maar dan via een omweg van een ministeriële regeling. De ACM voerde dat deze keer wél uit in een *Ontwerpcodebesluit verdelen kosten verwijderen gasaansluiting*⁸³, dat in november 2020 verscheen. Daarin werd echter al gewag gemaakt van de mogelijkheid dat de verdeling niet 50/50 maar 0/100 zou kunnen worden, omdat de minister per kamerbrief⁸⁴ had aangekondigd de Ministeriële Regeling naar die verdeling te gaan wijzigen. Dit naar aanleiding van de publiciteit over het eerste Tweakers-vonnis (ECLI:NL:RBNNE:2020:2734, zie boven), en de schriftelijke vragen⁸⁵ van Van der Lee naar aanleiding daarvan.

Die wijziging van de ministeriële regeling⁸⁶ werd op 26 februari 2021 gepubliceerd, waarna bliksemsnel daarna (op 1 maart 2021) de Tarievencode Gas ook werd gewijzigd⁸⁷ op grond van het eerdere ontwerpbesluit, maar met de nieuwe verdeling. Vanaf dat moment konden “de verwijderkosten van een gasaansluiting volledig worden verrekend in het periodieke aansluittarief van de afnemers die aangesloten blijven op het gasnet.” Gasverlaters die opdracht gaven tot verwijdering betaalden dus voortaan niets meer. Maar de gasblijvers juist wel, vandaar ‘gratis’ tussen aanhalingstekens.

De dag er na protesteerde de VEMW, de club van grootgebruikers van energie, al in een persbericht⁸⁸ tegen deze politiek aangestuurde wijziging van de Tarievencode Gas, met een bezwaar dat de ACM voorheen zelf ook had, maar nu kennelijk niet meer: *“De verbruikers die van de gasvoorziening gebruik blijven maken krijgen een rekening gepresenteerd voor activiteiten waar zij part noch deel aan hebben. Kosten die zij bovendien niet kunnen beïnvloeden.”*

De gasverlaters konden dus vanaf 1 maart 2021 opdracht geven voor kosteloze verwijdering van hun gasaansluiting. Er bleven overigens ook gasverlaters die daar nog steeds geen opdracht toe willen geven. Daarvoor hebben zij twee redenen: een principiële en een meer praktisch-juridische. De principiële reden was dat de netbeheerders –in ieder geval in de beginperiode– de kosten van die verwijdering alleen in rekening mochten brengen bij de gasblijvers als er een opdracht was verstrekt. Inmiddels is ook dat gerepareerd, en mogen ook de kosten van verwijdering zonder voorafgaand verzoek door de netbeheerders verwerkt worden in de transporttarieven. De praktisch-juridische reden is erin gelegen dat de aansprakelijkheid voor risico’s van de ingreep bij een opdracht deels bij de opdrachtgever terecht komen (via de Algemene Voorwaarden voor werkzaamheden en diensten⁸⁹). Een beschadigd tuinpad of andere schade als gevolg van de verwijderingswerkzaamheden is dan niet vanzelfsprekend de verantwoordelijkheid van de netbeheerder (als opdrachtnemer) meer.

Overigens was voor deze groep de verwijdering van de gasaansluiting natuurlijk voorheen ook al gratis, omdat ze daartoe geen opdracht gaven, zoals ook in deze bundel betoogd.

14.3 De Tweakers-route wordt de hoofdroute

De regeling dat verwijdering van de gasaansluiting ‘gratis’ is voor gasverlaters die daartoe opdracht geven was van begin af aan bedoeld als tijdelijk. Met de nieuwe Energiewet zou een definitieve regeling worden getroffen voor deze groep, die natuurlijk steeds groter zal worden in de loop van de energietransitie.

De bedoeling was dat die Energiewet in 2023 zou kunnen worden ingevoerd, maar dat is inmiddels een vrome maar achterhaalde wens, nu de Raad van State begin februari 2023 uitermate kritisch oordeelde⁹⁰ over het ontwerp voor deze wet. Dat kan dus nog wel even duren.

Op 20 juni 2023 is de eerder doorgevoerde wijziging van de Tarievencode Gas van 1 maart 2021 echter vernietigd door het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CBB)⁹¹. Verschillende partijen hadden namelijk beroep ingesteld tegen dit besluit van de ACM, waaronder de VEMW. Het bezwaar van de VEMW is dat het

⁸³ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/ontwerpcodebesluit-verdelen-kosten-verwijderen-gasaansluiting>

⁸⁴ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020D46728&did=2020D46728

⁸⁵ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2020Z14731&did=2020D38881>

⁸⁶ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0017884/2021-02-26/0>

⁸⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-10151.html>

⁸⁸ <https://www.vemw.nl/nieuwsbericht/2021/03/02/Afnemer-die-gasaansluiting-laet-verwijderen-betaalt-daar-niet-langer-voor>

⁸⁹ Zie bv. https://www.liander.nl/sites/default/files/Aansluitingen-Algemene_voorwaarden-Werkzaamheden_diensten.pdf en dan speciaal artikel 14 en 15

⁹⁰ <https://www.raadvanstate.nl/@131972/w18-22-0119-iv/>

⁹¹ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:CBB:2023:297>

besluit strijdig is met het kostenveroorzakingsbeginsel in de Gaswet (artikel 81b.1.a ⁹²). De ACM had dat bezwaar eerder wél (zie paragraaf 10.3), maar eind 2020 niet meer, nadat een andere verdeling mogelijk werd gemaakt via de ministeriële regeling. Het CBb oordeelde dat de ACM zelfstandig had moeten toetsen aan de Gaswet, en niet haar oor had moeten laten hangen naar de minister. Door de vernietiging van het eerdere besluit van de ACM keert de oude situatie terug, waarin verwijdering op verzoek weer serieus geld ⁹³ gaat kosten voor degene die daar opdracht toe geeft. In de tarievenbesluiten van de ACM voor 2024 wordt dat ook duidelijk⁹⁴. Echter, omdat de ACM in juli 2021 besloot om verwijdering zónder verzoek ook te laten vergoeden via de transporttarieven⁹⁵ is de Tweakers-route vanaf 2024 de enige route waarmee gasverlaters de verwijderingskosten kunnen voorkomen. Netbeheerders kunnen in dat geval de rekening namelijk bij de gasblijvers leggen.

Op 12 december 2023 publiceren ACM ⁹⁶ en netbeheerders ⁹⁷ dan ook een bericht op hun website, waarin wordt aangekondigd dat per 1 februari 2024 mensen die van het gas af gaan, het gascontract bij hun leverancier kunnen opzeggen, en vervolgens de netbeheerder via mijn aansluiting.nl kunnen laten weten dat de gasaansluiting op de datum van het einde van dat contract niet meer nodig is. De netbeheerder kan dan op eigen initiatief en op een zelfgekozen moment overgaan tot verwijdering van de gasaansluiting. Daaraan zijn geen kosten verbonden.

Daarmee is de Tweakers-route –ooit een ‘stout’ en tegengewerkt zijdeurtje– de hoofdroute geworden. *De afsluitboete bestaat inderdaad niet.*

Amsterdam, 13 december 2023

⁹² <https://wetten.overheid.nl/ici1.3:c:BWBR0011440&hoofdstuk=7&artikel=81b&z=2022-10-01&g=2022-10-01>

⁹³ Inmiddels al € 1.116,73 per aansluiting (laagbouw) bij Liander, waar dit in 2017 nog € 605 kostte.

⁹⁴ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-stelt-tarieven-2024-regionale-netbeheerders-en-tennet-vast>

⁹⁵ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-verwerkt-kosten-verwijderen-onveilige-gasaansluitingen-transporttarief>

⁹⁶ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-aangepaste-werkwijze-voor-veilig-verwijderen-van-gasaansluitingen>

⁹⁷ <https://www.netbeheernederland.nl/nieuws/verwijderen-van-gasaansluitingen-kosteloos-voor-kleinverbruikers--1716>